

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Bližšie k financiám

Vzdelávací materiál vytvorený v rámci rozvojového projektu **Podpora organizačného zabezpečenia vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti finančnej gramotnosti na rok 2015**

Autor: Ing. Ľubica Krpelanová

Kontakt na autora: Stredná odborná škola, 018 52 Pruské 294

lkrp@centrum.sk

blizsiekviedieku@centrum.sk

Názov projektu: Bližšie k financiám

Za obsah zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto publikácia bola vytvorená z prostriedkov rozvojového projektu - **Podpora organizačného zabezpečenia vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti finančnej gramotnosti na rok 2015**, ktorý financuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Obsah

Úvod

1. Národný štandard finančnej gramotnosti v školských vzdelávacích programoch a vo vzdelávacom procese	5
2. Zapracovanie a aplikácia tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy	6
3. Metódy a formy práce	7
4. Prioritné témy finančnej gramotnosti v súlade s NŠFG	
4.1 Človek vo sfére peňazí	11
4.2 Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí	11
4.3 Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca	13
4.4 Plánovanie a hospodárenie s peniazmi	14
4.5 Úver a dlh	16
4.6 Sporenie a investovanie	17
4.7 Riadenie rizika a poistenie	18
5. Tvorba učebných pomôcok	19
Záver	21
Učebné zdroje	22
Prílohy	
Príloha 1: Ukážka pracovného zošita	23
Príloha 2: Ukážka pracovného listu	27
Príloha 3: Slovník základných pojmov FG	33

Úvod

Existencia človeka v dnešnej spoločnosti je úzko previazaná s ekonomickým rozhodovaním v každodennom živote. Súčasná spoločnosť je označovaná ako informačná, preto je nevyhnutné študentov pripravovať na vyhľadávanie a spracovanie správnych a aktuálnych informácií, naučiť ich rozvíjať kritické myslenie, naučiť rozoznávať potrebné od zbytočného, odlišiť pravdivé od nepravdivého, mali by si osvojiť efektívne využívať všetky dostupné informácie. Realita súčasného sveta však upozorňuje na to, že napriek dobe, v ktorej je možné sa pomerne jednoducho a rýchlo dostať k rôznym informáciám, je nevyhnutné celoživotné vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti. Preto sa finančné vzdelávanie stáva dôležitou súčasťou prípravy žiakov na všetkých stupňoch výchovno-vzdelávacieho procesu.

Pri začleňovaní finančnej gramotnosti do výchovno-vzdelávacieho procesu primárnym cieľom nie je rozširovanie učiva a ďalšie zaťažovanie žiakov z obsahového hľadiska, ale je nevyhnutné pochopiť, že finančnú gramotnosť je možné rozvíjať v rámci všetkých učebných predmetov vo všeobecnom aj odbornom vzdelávaní. Ide o prirodzené začlenenie finančnej gramotnosti do výchovno-vzdelávacieho procesu.

V posledných rokoch sledujeme vzrastajúci záujem o úroveň finančnej gramotnosti obyvateľstva zo strany štátnych aj súkromných inštitúcií. Dôvodov je viacero, ale medzi najdôležitejšie patria predovšetkým znižujúci sa podiel štátnych a súkromných podporných systémov, zmeny v demografickom profile obyvateľstva a tiež všeobecný vývoj na finančných trhoch. Záujem sa zvýšil aj následkom finančnej krízy, ktorá bola dôkazom toho, že nízka finančná gramotnosť sa stala jedným z faktorov, ktoré prispeli k nesprávnym finančným rozhodnutiam na základe nedostatočnej informovanosti a tieto rozhodnutia mali pravdepodobne veľmi negatívny dopad. Preto je dnes finančná gramotnosť všeobecne považovaná za dôležitý prvok ekonomickej a finančnej stability a rastu. Okrem už spomínaných dôvodov sa objavujú aj ďalšie, ktoré podporujú všeobecne stúpajúci záujem o finančnú gramotnosť ako o kľúčovú životnú zručnosť.

1. Národný štandard finančnej gramotnosti v školských vzdelávacích programoch a vo vzdelávacom procese

Vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti sa opiera o vládou schválenú stratégiu. V súvislosti s tým bol v roku 2008 vypracovaný Národný štandard finančnej gramotnosti, verzia 1.0, ktorý bol **v roku 2014 aktualizovaný na Národný štandard finančnej gramotnosti, verzia 1.1 (ďalej NŠFG)**. NŠFG je členený do siedmich tém, ktoré sú ďalej rozpracované do celkových kompetencií a čiastkových kompetencií. V rámci čiastkových kompetencií sú zadefinované očakávania na troch úrovniach:

Prvou úrovňou je pre účely tohto štandardu prvý stupeň základnej školy.

Druhou úrovňou sa rozumie druhý stupeň základnej školy, prvý až štvrtý ročník osemročného gymnázia, prvý ročník bilingválneho gymnázia ako aj nižšie stredné odborné vzdelanie a stredné odborné vzdelanie. Do druhej úrovne sú zaradení **žiaci učebných odborov** z toho dôvodu, že primárnym cieľom štúdia učebných odborov je príprava na povolanie.

Tretia úroveň je určená žiakom študijných odborov, ktorí dosiahnu úplné stredné všeobecné vzdelanie alebo úplne stredné odborné vzdelanie.

Je dôležité, aby si NŠFG prečítal každý pedagóg, čím získa ucelenú predstavu o tom, čo má žiak počas svojho vzdelávania na základnej a strednej škole dosiahnuť v oblasti finančnej gramotnosti. Pre úspešnú realizáciu vzdelávania v oblasti finančnej gramotnosti je najdôležitejšie porozumenie podstate finančnej gramotnosti.

NŠFG definuje finančnú gramotnosť ako „schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.“ Podľa iných definícií chápeme finančnú gramotnosť ako znalosť a pochopenie finančných pojmov a rizík, sú to schopnosti, motivácia a sebadôvera využívať získané vedomosti za účelom vykonávania efektívnych rozhodnutí v celom rade finančných súvislostí s cieľom zlepšiť finančnú situáciu jednotlivca i spoločnosti, a tým im umožniť účasť na ekonomickom dianí.

Ak učiteľ pochopí, čo finančná gramotnosť je, bude sa vedieť lepšie rozhodnúť, ako ju bude v škole realizovať vo vzdelávaní, do akých predmetov ju začleniť a aké metódy vo výučbe bude uplatňovať. Pri začleňovaní finančnej gramotnosti do výchovno-vzdelávacieho procesu je možné uplatniť viacero prístupov. Predpokladom však je úzka tímová spolupráca všetkých učiteľov.

Pri plánovaní vzdelávania musí byť akceptovaná skutočnosť, že finančná gramotnosť je uceleným systémom finančného vzdelávania, a preto je potrebné zohľadňovať nadväznosť medzi jednotlivými úrovňami vzdelávania. Napriek rozdielnosti v definovaní finančnej gramotnosti v štátnych vzdelávacích programoch všeobecného a odborného vzdelávania, je možné v súlade so schváleným NŠFG, podľa vzdelávacích podmienok školy, stupňa vedomostnej úrovne a na základe potrieb žiakov, pri jej začleňovaní postupovať podobne. To znamená, že finančnú gramotnosť je možné:

- začleniť do jednotlivých predmetov a uplatniť medzipredmetové vzťahy,
- realizovať ju v blokovanom vyučovaní,
- realizovať ju formou kurzu, krúžku
- vytvoriť samostatný predmet.

Pre vzdelávanie je dôležité, aby bola problematika po odbornej stránke správna. Vo finančnom vzdelávaní je preto dôležité disponovať odbornými vedomosťami z oblasti financií. Nevyhnutná je aj schopnosť adekvátne používať základné ekonomické pojmy a vysvetľovať ich s prihliadnutím na jednotlivé vekové kategórie. Osvojenie odborných pojmov však nemôžeme pokladať za cieľ finančného vzdelávania. Ten spočíva v získavaní kompetencií nevyhnutných pre finančné a existenčné zabezpečenie seba a svojej rodiny a pre aktívnu účasť na trhu finančných produktov a služieb. Odborné pojmy sú len jedným z prostriedkov pre napĺňanie týchto cieľov.

Napriek tomu, že sú financie ústredným pojmom finančného vzdelávania, finančnú gramotnosť nie je možné zjednodušiť na oblasť čísel. Úlohou finančného vzdelávania nie je len rozvoj orientácie v problematike financií, ale so žiakmi je potrebné precvičovať aj to, ako vybrať najlepšie riešenie za daných podmienok. Okrem ekonomických kritérií je potrebné zvažovať i okolnosti rodinné, spoločenské, právne, etické, ale aj ekologické. Nájdene riešenia potom porovnávať s osobnými preferenciami, skúsenosťami a intuíciou. Tento širší kontext predstavuje ďalej priestor pre ekonomicky zodpovedné rozhodovanie. **Jednou z úloh finančného vzdelávania je zabezpečiť orientáciu a prehľad vo finančných produktoch a službách.** Na druhej strane je však potrebné rešpektovať zásadu všeobecnosti, aby vo vyučovaní neprichádzalo k propagácii konkrétnych produktov, služieb a inštitúcií. Podľa OECD by malo byť finančné vzdelávanie jednoznačne oddelené a odlíšené od komerčného finančného poradenstva. Preto by mali byť vždy predstavené viaceré ponuky, ktoré môžu byť medzi sebou porovnávané. Výučba je potom prednostne zameraná na získavanie zručností a rozvíjanie stratégií pre život.

2. Zpracovanie a aplikácia tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy

Rozhodujúcim prvkom pre začlenenie finančnej gramotnosti do vyučovania je vzájomné prepojenie NŠFG a štátneho vzdelávacieho programu (ďalej len „ŠVP“). Finančné vzdelávanie v strednej škole nadväzuje na finančné vzdelávanie získané už na základnej škole. Finančná gramotnosť vo vzťahu k jednotlivým stupňom vzdelania - nižšie stredné odborné vzdelanie, stredné odborné vzdelanie a úplné stredné odborné vzdelanie je v súčasnosti do štátnych vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie komplexne začlenená vo vzdelávacom štandarde „Ekonomické vzdelávanie“ formou obsahových štandardov s názvom Pravidlá riadenia osobných financií, Spotrebiteľská výchova, Výchova k podnikaniu a Svet práce (jednotný názov obsahových štandardov pre všetky stupne vzdelania) a výkonových štandardov identifikovaných vo vzťahu k stupňu vzdelania. Zaradenie výučby podporujúcej finančnú gramotnosť sa musí ako povinná súčasť vzdelávacieho procesu premietnuť aj do školských vzdelávacích programov. Finančná problematika má široký záber v rôznych oblastiach života, preto aj finančné vzdelávanie má prierezový charakter, v dôsledku čoho je možné jeho zaradenie v kategórii odborného vzdelávania v teoretickej aj praktickej oblasti v rôznych odborných predmetoch. Pre začlenenie problematiky finančnej

gramotnosti do vyučovacích predmetov školského vzdelávacieho programu je dôležitá táto postupnosť krokov:

- oboznámiť sa s aktualizovaným NŠFG – témami, definovanými celkovými kompetenciami, čiastkovými kompetenciami a určenými jednotlivými očakávaniami v troch úrovniach zodpovedajúcich stupňom poskytovaného vzdelania (zistenie podstaty aktualizácie v porovnaní s verziou 1.0),
- osvojiť, používať a uplatňovať odbornú terminológiu, odborné výrazy, zodpovedajúce veku primeranosti žiakov a úrovni doposiaľ získaných vedomostí,
- preštudovať obsahové štandardy a výkonové štandardy vzdelávacieho štandardu Ekonomické vzdelávanie z príslušného ŠVP,
- zapracovať obsahové a výkonové štandardy do profilu absolventa učebného/študijného odboru školského vzdelávacieho programu,
- stanoviť vzdelávaciu oblasť - teoretické vzdelávanie, praktická príprava z rámcového učebného plánu, v ktorej bude zapracovaná problematika finančnej gramotnosti,
- vybrať obsahové a výkonové štandardy z profilu absolventa a pracovať s nimi v rámci konkrétnych učebných osnov predmetu/ predmetov, s ohľadom na výber tém NŠFG vo vzťahu k odboru vzdelávania.

3. Metódy a formy práce

Vyučovanie finančnej gramotnosti má svoje špecifiká a odlišnosti. Práve preto tu môžeme uplatňovať najrôznejšie **inovatívne metódy vyučovania**, ktoré ocenia nielen žiaci, ale i učitelia. Metódy sami osebe sú použiteľné i pre iné predmety. Je potrebné však počítať s tým, že vyžadujú dlhšiu a väčšiu prípravu. Niektoré dokonca vyžadujú skúsenosti a umenie improvizácie. Odmenou za prácu navyše však bude väčšia radosť z učenia, jednoduchšie zapamätávanie si, zvýšená interaktivita na hodinách a praktické precvičenie preberaného učiva. Pre metódy vyučovania by malo vo všeobecnosti platiť:

- **názornosť** - poskytované informácie by mali byť názorné, dobre viditeľné a mali by sa opierať o vedomosti žiakov. To platí pre písanie na tabuľu, pre vytváranie prezentácií, výučbových schém a podobne.
- **jednoduchosť** - jednotlivé témy by mali nadväzovať na znalosti, resp. skúsenosti žiakov, pojmy používané vo vyučovaní by mali žiaci poznať a mali by rozumieť ich významu.
- **aktivita žiakov** - žiaci by mali na hodinách sami aktívne vystupovať, skúšať si uvádzané situácie, diskutovať a podobne.
- **tempo hodiny** - hodina by mala byť dynamická, ale s ohľadom na porozumenie preberaných súvislostí. To platí ako pre celú triedu, tak i pre jednotlivcov.
- **zmysluplnosť** - žiaci by mali vidieť zmysel v tom, čo sa učia, mali by si uvedomovať, prečo je finančná gramotnosť dôležitá.
- **využitelnosť** - využitelnosť sa týka najmä informácií, ktoré žiaci v rámci finančnej gramotnosti získavajú. Tieto informácie by mali byť prakticky využiteľné, čo súčasne vedie k lepšiemu zapamätaniu.
- **dôležitosť** - nie všetky informácie sú pre žiakov dôležité. Preto by sa mali naučiť rozpoznať, ktoré informácie by si vo vlastnom záujme mali osvojiť.

Finančné vzdelávanie je orientované na rozvíjanie zručností pre uplatnenie v živote, a preto by malo byť s každodenným životom úzko previazané. **Je vhodné pripraviť také aktivity, ktoré umožňujú relatívne autentický zážitok finančnej situácie a ktoré vedú k osvojeniu stratégií zodpovedného rozhodovania. Na tento účel sú odporúčané najmä heuristická metóda, resp. metóda riešenia problémov a situačné metódy.** Heuristická metóda býva často charakterizovaná ako metóda učenia objavovaním. Žiakom sa nepredkladajú hotové fakty alebo výsledky, ale sú podnecovaní, aby sami hľadali riešenia. Situačné metódy majú veľmi blízko k životnej realite. Ich podstatou je riešenie istej problémovej situácie, ktorá je zrkadlom skutočnej udalosti. Žiaci potom používajú svoje vedomosti a zručnosti, pracujú s informačnými zdrojmi, ale zohľadňujú aj svoje skúsenosti, názory a postoje. Spoločne diskutujú o možných riešeniach, hľadajú ich výhody a nevýhody a rozhodujú sa, ktoré riešenie je za daných podmienok najlepšie. Dôležitá je podpora žiackeho objavovania a samostatného riešenia problémových situácií. Dávať žiakom kreatívne problémové otázky a úlohy, ktoré sa ich bezprostredne dotýkajú. Nepredkladať žiakom k osvojeniu hotové riešenia, ale podporovať aktívne objavovanie efektívnych stratégií. Napr. žiakom predložiť nevyrovnaný rodinný rozpočet. Úlohou je nájsť problém a predložiť niekoľko možností riešenia. Je potrebné viesť žiakov k poznaniu, že každý problém má viacero možných riešení, ktoré sú ovplyvnené okolnosťami konkrétnej situácie, napr. finančnou situáciou celej rodiny, zamestnaním. Postaviť finančné vzdelávanie na zručnostiach potrebných pre praktický život:

- Zamerať sa na finančné situácie spojené s chodom domácnosti, napr. rodinný rozpočet, plánovanie dovolenky, plánovanie štúdia detí, poistenie auta.
- Pracovať s príkladmi, ktoré sú blízke bežnému životu žiakov. Presunúť vyučovanie zo školských lavíc do reálneho prostredia, napr. do banky, do zmenárne, do obchodu, kde je možné porovnávať ceny rôznych balení výrobkov alebo výhodnosť nákupu, príp. marketingové triky. Prekonať izolovanosť vyučovacích predmetov
- Predkladať žiakom také problémy, ktoré vyžadujú uplatnenie vedomostí, zručností a schopností z viacerých predmetov. V reálnom živote sa tiež veci nedejú izolovane, napr. nakupovanie nie je len o matematike, ale premietajú sa doň aj psychologické, sociálne a právne aspekty.
- Pokúsiť sa v rámci nejakej aktivity alebo projektu integrovať vzdelávací obsah viacerých predmetov.
- Vyučovať finančnú gramotnosť prostredníctvom IKT. Využívať vo výučbe počítače, mobilné telefóny, interaktívne tabule, tablety. Neobmedzovať sa na individuálnu prácu, IKT je možné efektívne využívať i pri skupinovej práci. Viesť žiakov k využívaniu on-line finančných kalkulačiek, zoznámiť žiakov s možnosťami i rizikami on-line finančných kalkulačiek. Pripraviť pre žiakov úlohy, pri ktorých musia využiť on-line finančné kalkulačky (napr. prepočet kurzu pri výmene peňazí, výpočet výšky čistej mzdy, výpočet výšky splátky pri úvere). Skúsiť so žiakmi porovnávať spracovanie úlohy a jej výsledky pomocou tradičných výpočtov a prostredníctvom on-line finančných kalkulačiek. Spolupráca pri dosahovaní spoločných cieľov je jednou z charakteristík kooperatívneho učenia sa. Jedným prínosom je aktivizácia žiakov, rozvíjanie komunikácie, vzájomné obohacovanie sa a posilňovanie sociálneho rozvoja žiakov. Výučbe nedominuje interakcia medzi učiteľom a žiakom, výrazne je posilnená vzájomná interakcia medzi žiakmi, pretože sú viacerí členovia skupiny pri práci na sebe závislí.

Učia sa tým prekonávať súťaživosť v prospech spolupráce a tolerancie. Žiaci si môžu odovzdávať skúsenosti, môžu sa od seba navzájom učiť a môžu tak prirodzene formovať svoje názory a postoje v skupine vrstovníkov. Práca v skupine umožňuje každému zapojiť sa podľa svojich možností a schopností, dáva možnosť vyniknúť a uplatniť vedomosti či prednosti, ktoré ostatní nemajú. Žiaci sa delia o svoje skúsenosti zo svojich rodín, aplikujú rôzne stratégie, ale tiež si uvedomujú, že v prístupe k financiám i vo finančných situáciách rodín existujú rozdiely. Kooperácia nemusí prebiehať len na úrovni triedy, ale aj na úrovni škôl, či v rámci medzinárodných projektov.

Finančná gramotnosť by mala byť koncipovaná tak, že prostredníctvom vzdelávacieho obsahu prepája viaceré učebné predmety s činnosťou žiakov realizovanou v škole i mimo nej. Podobný cieľ má aj **projektové vyučovanie**. V tomto prípade však vyučovanie nie je organizované podľa učebných predmetov, ale žiaci sa učia riešiť a spracovávať jednoduchšie i zložitejšie projekty (nemýľme si to s referátmi) s určitým jedinečným a nejakým novým cieľom. Projektová metóda vnáša do vyučovania poznanie, viac reality a samostatného hľadania informácií, tak isto pomáha u žiakov vytvárať potrebné životné kompetencie. Ide o spoločné premýšľanie, diskusiu či spoločné riešenie, ktoré vedie k uskutočneniu cieľa. Žiaci pracujú v skupine, čo podporuje ich spoluprácu. Využívajú pri tom dostupné zdroje, pri ktorých sa učia rozlišovať ich vierohodnosť. Výučba teda nemusí prebiehať len v priestoroch učebne. Je možné využívať konzultácie s odborníkmi, knižnicu, internetové zdroje, odbornú literatúru, noviny, časopisy a pod. Na projekt je vhodné využiť súvislý čas, ktorý by za ideálnych podmienok nemal byť členený pevne stanovenými vyučovacími hodinami podľa rozvrhu. Celkový čas jedného projektu sa líši a je závislý od náročnosti témy.

Organizačná štruktúra projektového vyučovania:

- 1/ Úvodná motivácia, pri ktorej sú stanovené základné otázky, vymedzené ciele a úlohy projektu, dohodnuté pravidlá a pod.
- 2/ Práca v skupinách, kedy dochádza k vyhľadávaniu informácií.
- 3/ Prezentácia projektu – sú prezentované závery, porovnávané výsledky projektov a hľadané súvislosti.
- 4/ Hodnotenie projektu, jeho jednotlivých častí a sebareflexia v rámci projektu.

Inscenačné metódy založené na simulácii a hraní rolí sú jednou z možností, ako žiakov vtiahnuť do finančnej problematiky. Je možné tak rozvíjať finančné stratégie, ale zároveň nepracovať s citlivými údajmi. Aj z tohto dôvodu majú tieto metódy vo finančnom vzdelávaní široké uplatnenie. Umožňujú hlbšie porozumenie vzdelávaciemu obsahu, ale sú vhodné najmä pre rozvoj sociálnych zručností, kedy sa žiaci učia rozhodovať. Žiaci sa správajú tak, ako to vyžaduje ich rola, vcitujú sa do situácie. Hrať rolu v prevažnej miere dospelých je pre žiakov motivujúce a zábavné. Tým, že žiaci predstierajú inú osobu, môžu problém preskúmať z iného uhla pohľadu. Inscenačné metódy sú vhodné aj pre nácvik asertívnej komunikácie. Pokročilú úroveň simulácie predstavujú fiktívne firmy, ktoré spolu obchodujú podľa bežných pravidiel, ale používajú fiktívne peniaze. Pre viaceré témy finančnej gramotnosti **sú veľmi vhodné diskusie a diskusné hry**. Žiaci môžu byť rozdelení i na skupiny obhajujúce určitý názor či postoj alebo môže ísť o diskusiu žiakov a učiteľa. Žiaci by sa mali na diskusiu vopred pripraviť, nájsť si argumenty a podklady pre svoje tvrdenia. Diskusné hry precvičujú schopnosť komunikácie, vyjednávania a dosahovania súhlasu, formulácie názoru a pocitu, načúvania, vcitovania sa. Slúžia aj k ujasňovaniu a formovaniu hodnôt a postojov,

zamysleniu sa nad novými problémami. Na dosiahnutie týchto cieľov však nestačí predložiť zaujímavú tému a nechať skupinu, aby ju neorganizovane riešila. Je potrebné stanoviť pravidlá diskusie a kontrolovať ich dodržiavanie. Do vyučovania je vhodné zaradiť ďalšie metódy:

Brainstorming – predstavuje skupinovú techniku zameranú na získanie čo najväčšieho množstva nápadov na danú tému. Je založená na skupinovom výkone. Princíp spočíva v tom, že členovia skupiny sú schopní vyprodukovať oveľa viac nápadov, ako by vymysleli jednotlivo. Pri brainstormingu je nutné dodržiavať určité pravidlá, najmä to, že zverejnené nápady nebudú nikým komentované ani hodnotené, pretože aj ten zdanlivo najbláznivejší nápad môže totiž niekoho ďalšieho inšpirovať. Pri brainstormingu ide predovšetkým o získanie kvantity nápadov a môže mať rôzne varianty, napr. neštruktúrovaný brainstorming, štruktúrovaný brainstorming, voľné písanie, kmene a korene, kocka.

Myšlienková (mentálna) mapa – predstavuje graficky usporiadaný text (prípadne doplnený obrázkami) s vyznačenými súvislosťami. Využíva sa na zapamätanie, na učenie, na grafické zobrazenie alebo na riešenie problémov. Zvyčajne sa začína hlavným námetom uprostred papiera (tabule) a kreatívnym využitím rôznych obrázkov, kódov, symbolov i farieb je vytvorená myšlienková (mentálna mapa).

Ice breaker (prelomenie ľadov, ľadolamka) sa zaraďuje na začiatok hodiny, pred úvodný informačný blok. Poskytuje priestor na bližšie vzájomné zoznámenie. Slúži k prelomeniu ľadov, k prekonaniu začiatkových formálnych bariér, k odpútaniu účastníkov od problémov každodenného života, na naladenie sa na program a na navodenie neformálnej priateľskej atmosféry. Vhodný je tiež vtip alebo krátky príbeh.

Doplňovačky, osemsmerovky – tvoria metodický základ, ktorý je jednoduchý a časovo nenáročný. Ide o rýchle cvičenia, pomocou ktorých si žiaci zopakujú to podstatné z preberanej látky. Niekedy môžu slúžiť aj ako motivácia.

Učebnú metódu zvolí vyučujúci v závislosti od preberaného učiva. Pri niektorých témach je vhodnejší tradičný frontálny výklad spojený so záverečným zopakovaním, pri iných aktivizujúce metódy.

Didaktické hry predstavujú ďalšiu možnosť, ako v praxi realizovať alebo spestriť finančné vzdelávanie. Medzi didaktické hry môžeme zaradiť aj klasické skupinové hry alebo strategické hry, ktoré sú spracované ako doskové hry, prípadne počítačové aplikácie. Môžu plniť funkciu motivačnú i upevňovaciu. Prostredníctvom didaktických hier je možné so žiakmi: - riešiť aj zložité učebné problémy.

- zbierať skúsenosti s hraním didaktických hier
- čerpať námety z odborných publikácií
- získať osobnú skúsenosť s hraním týchto hier.
- vyskúšať didaktické hry na vyučovaní /deľba práce, hra na poisťovňu, hospodárenie v rodine/.

Praktickou doplnujúcou súčasťou finančného vzdelávania sú rôzne programy a projekty, ktoré ponúkajú organizácie školám.

Učebnú metódu zvolí vyučujúci v závislosti od preberaného učiva. Pri niektorých témach je vhodnejší **tradičný frontálny výklad** spojený so záverečným zopakovaním, pri iných rôzne aktivizujúce metódy.

4. Prioritné témy finančnej gramotnosti v súlade s NŠFG

4.1 Človek vo sfére peňazí

Celková kompetencia:

Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybratie a stanovenie životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.

Čiastková kompetencia 1: Vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť vzťah medzi zachovávaním trvalých životných hodnôt a uspokojovaním životných potrieb
- vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb
- analyzovať svoje možnosti ako finančne prispieť pri zabezpečovaní životných potrieb v rámci rodiny.

Čiastková kompetencia 2: Pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť vzťah ľudská práca – peniaze.
- demonštrovať na príkladoch rôzne pohľady na bohatstvo a chudobu (z pohľadu ľudskej práce a peňazí).
- prezentovať svoj postoj k peniazom aktívnym podieľaním sa na spravovaní financií v rodine.
- posúdiť etické súvislosti bohatstva a chudoby v rodinnom a celospoločenskom kontexte.

Čiastková kompetencia 3: Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

Očakávania, že žiak je schopný:

- prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností.
- uviesť príklady dobrého hospodárenia (z literatúry, médií, svojho okolia, z vlastnej skúsenosti).

4.2 Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

Celková kompetencia

Používanie spoľahlivých informácií a rozhodovacích procesov v osobných financiách.

Čiastková kompetencia 1: Prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia.

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady, ako byť finančne zodpovedným mladým človekom.
- argumentovať na príkladoch úspešných jednotlivcov plánovanie vlastnej profesijnej cesty.

- analyzovať, ako sa finančná zodpovednosť líši u jednotlivcov bez záväzkov a so záväzkami k závislým osobám.
- zhodnotiť vplyv finančného rozhodnutia na život jednotlivca, rodinu a spoločnosť.
- kontrolovať osobné financie.

Čiastková kompetencia 2: Nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov.

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť silné a slabé stránky internetových a tlačových zdrojov informácií o produktoch.
- opísať základné typy bankových produktov
- identifikovať relevantné finančné informácie potrebné na prijatie rozhodnutia.
- rozlíšiť charakter práce odborníka na finančné poradenstvo a daňového poradcu
- získavať informácie z internetových portálov vrátane investičných internetových portálov
- charakterizovať finančné inštitúcie a ich využitie aj cez internet.
- analyzovať aktívnu a pasívnu komunikáciu s finančnými inštitúciami.

Čiastková kompetencia 3: Posúdiť význam boja proti korupcii, ochrany proti praniu špinavých peňazí a ochrany finančných záujmov EÚ

Očakávania, že žiak je schopný:

- vymedziť korupciu ako porušenie zákona (trestný čin).
- vysvetliť pojem pranie špinavých peňazí.
- uviesť príklady podvodov súvisiacich so zneužívaním verejných zdrojov.
- identifikovať trestné činy, klasifikované ako korupcia (prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia), ako podvody, týkajúce sa ochrany finančných záujmov EÚ a ako pranie špinavých peňazí.
- opísať postup oznámenia korupcie.
- vyhľadať na internete inštitúcie, ktoré sa zaoberajú korupciou, bojom proti korupcii, ochranou finančných záujmov EÚ a ochranou proti praniu špinavých peňazí.
- rozlíšiť typy finančných podvodov (internetové, kartové, bankomatové).

Čiastková kompetencia 4: Prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov.

Očakávania, že žiak je schopný:

- zoradiť osobné finančné ciele podľa ich priority.
- zhodnotiť dôsledky finančného rozhodnutia.
- stanoviť si kroky na dosiahnutie krátkodobých finančných cieľov
- stanoviť si kroky na dosiahnutie krátko, stredne a dlhodobých finančných cieľov.
- používať zodpovedné rozhodovanie pri strednodobých a dlhodobých cieľoch.
- analyzovať vplyv inflácie na hodnotu peňazí.
- uviesť príklady, ako dnes prijaté rozhodnutie môže ovplyvniť budúce príležitosti.
- zhodnotiť vplyv daní, odvodov a poplatkov na finančné rozhodnutie klienta.

Čiastková kompetencia 5: Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných informácií.
- zhodnotiť dôsledky zneužitia osobných informácií.
- vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzať konfliktom (finančná inštitúcia, klient).

- navrhnúť kroky, ktoré by obeť krádeže osobných údajov mala podniknúť na opätovné získanie osobnej bezpečnosti.
- rozoznať osoby alebo subjekty, ktoré sú oprávnené získavať osobné informácie.
- uviesť príklady zmlúv medzi jednotlivcami a podnikateľskými (finančnými) subjektmi (presnejšie definovať – fyzická a právnická osoba)
- identifikovať základné povinnosti zmluvných strán pri uzatváraní dohôd alebo obchodu.
- uviesť príklady dôsledkov neznalosti zmluvy vrátane všeobecných obchodných podmienok a jej dodatkov.

Čiastková kompetencia 6: Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov

Očakávania, že žiak je schopný:

- vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane nároku na reklamáciu.
- charakterizovať pojem finanční spotrebiteľia.
- Uviesť príklady klamlivých alebo zavádzajúcich obchodných praktík, ktoré zakazuje zákon o ochrane spotrebiteľov
- uviesť príklady falšovaných tovarov (fejkov).
- vysvetliť základné práva spotrebiteľov vrátane ich uplatnenia v praxi (modelové situácie).
- vyhodnotiť cenové triky a klamlivé zavádzajúce ponuky, fejky. identifikovať bežné typy spotrebiteľských podvodov, vrátane on-line podvodov. íesť príklady klamlivých alebo zavádzajúcich obchodných praktík, ktoré zakazuje zákon o ochrane spotrebiteľov.
- uviesť príklady falšovaných tovarov (fejkov).
- vysvetliť základné práva spotrebiteľov vrátane ich uplatnenia v praxi (modelové situácie).
- preskúmať internetové a tlačové zdroje aktuálnych informácií, týkajúce sa práv spotrebiteľov.
- vyhodnotiť cenové triky a klamlivé zavádzajúce ponuky, fejky.
- identifikovať bežné typy spotrebiteľských podvodov, vrátane on-line podvodov.

4.3 Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca

Celková kompetencia:

Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny. Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu.

Čiastková kompetencia 1: Poznať a harmonizovať osobné, rodinné, spoločenské potreby.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť vzájomné vzťahy medzi životnými potrebami jednotlivca a rodiny.
- vysvetliť, kedy sporiť a kedy si požičiavať (rozdiel medzi úsporami a pôžičkou).
- vysvetliť obvyklé spôsoby nakladania s voľnými prostriedkami.
- zhodnotiť vplyv spotreby na úspory a investície.

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb a základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti.

Očakávania, že žiak je schopný:

- identifikovať internetové a tlačové zdroje informácií o pracovných miestach, kariére a podnikaní.
- porovnať osobné zručnosti a záujmy s rôznymi kariérnymi možnosťami.
- uviesť príklad úspešných jedincov v ekonomickej oblasti.
- stanoviť si kariérne ciele.
- navrhnúť plán a časový rozvrh pre dosiahnutie kariérnych cieľov, vrátane požiadaviek na vzdelanie a odbornú prípravu, náklady a možné zadlženie.
- analyzovať riziká, náklady a prínosy v prípade samostatného podnikania.
- diskutovať o vzťahu morálky a peňazí.

Čiastková kompetencia 3: Identifikovať zdroje osobných príjmov.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť pojem mzda (hrubá, čistá)
- uviesť príklady zdrojov príjmu iných než mzda (napr. dar, provízia a zisk, peňažný príjem domácnosti, štátna sociálna podpora).
- rozlíšiť nominálnu a reálnu mzdu.
- vysvetliť vplyv inflácie na príjem.
- uviesť príklad štátneho príspevku k finančným produktom (napr. pri stavebnom sporení, hypotéky pre mladých)

4.4 Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

Celková kompetencia:

Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie hotovosti.

Čiastková kompetencia 1: Vypracovať osobný finančný plán.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vypracovať denník osobných príjmov a výdavkov.
- rozlíšiť pravidelné a nepravidelné príjmy a výdavky
- opísať spôsob rozdelenia finančnej čiastky pripadajúcej na týždeň medzi jednotlivé finančné ciele - mŕňanie, sporenie a spoluúčasť.
- diskutovať o prvkoch osobného rozpočtu, (príjmy, výdavky a úspory).
- zostaviť rozpočet domácnosti
- poznať typy rozpočtov a ich odlišnosti (vyrovnaný, schodkový, prebytkový) na úrovni rodiny
- vypočítať percentuálny podiel pripadajúci na hlavné kategórie výdavkov v rámci mesačného rodinného rozpočtu.
- charakterizovať hlavné prvky jednoduchého závetu.
- vysvetliť, ako používať rozpočet na kontrolu vynakladania prostriedkov na dosahovanie finančných cieľov.
- vypracovať osobný rozpočet mladého samostatne žijúceho človeka.
- analyzovať osobné a ekonomicko-spoločenské udalosti, ktoré môžu zmeniť alebo ovplyvniť osobný rozpočet.
- opísať spôsoby krytia deficitu (úvery, splátkový predaj, leasing).
- vysvetliť, ako splácať dlhy.
- opísať spôsoby riešenia schodkového a prebytkového rozpočtu.

- vytvoriť si kartotekový systém pre finančné záznamy v papierovej aj elektronickej forme.
- Identifikovať fyzické osoby a právnické osoby, ktoré by mohli potencionálne byť dedičmi osobného majetku.

Čiastková kompetencia 2: Popísať spôsob používania rôznych metód platenia.

Očakávania, že žiak je schopný:

- charakterizovať rôzne typy miestnych finančných inštitúcií.
- opísať moderné spôsoby platenia.
- rozlíšiť platobné karty podľa funkcie (debetné, kreditné), podľa technológie (s magnetickým prúžkom a čipom) a podľa spôsobu prevedenia (embosované, neembosované, virtuálne)
- nájsť informácie z internetu o rôznych virtuálnych menách
- charakterizovať funkciu elektropenažných inštitúcií.
- uviesť príklady použitia hotovostného a bezhotovostného platobného styku
- vyhľadať trendy bezhotovostných operácií.
- porovnať charakteristiky a náklady na bežný účet a debetnú platobnú kartu ponúkané finančnými inštitúciami.
- používať kurzový lístok pri výmene peňazí.
- diskutovať o výhodách a nevýhodách jednotlivých platobných metód.
- rozlíšiť aktívne a pasívne operácie banky.

Čiastková kompetencia 3: Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe.

Očakávania, že žiak je schopný:

- opísať tvorbu ceny ako súčasť nákladov, zisku, DPH.
- zhodnotiť vplyv ponuky a dopytu na tvorbu ceny a jej zmeny.
- uviesť príklady ako vonkajšie činitele (napr. marketing alebo reklamné techniky) môžu u rozličných jedincov ovplyvniť rozhodnutie, na čo minúť peniaze.
- opísať spôsob rozhodovania pri sporení a mienaní finančných prostriedkov.
- kriticky zhodnotiť informácie poskytované reklamou.
- vysvetliť účinok inflácie na kúpnu silu.
- rozlíšiť pozitívne a negatívne vplyvy reklamy na spotrebiteľa.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť daňový a odvodový systém

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť rozdiel medzi daňou z pridanej hodnoty a daňou z príjmu.
- uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní.
- použiť internetovú kalkulačku na výpočet výšky čistej mzdy.
- charakterizovať daňový a odvodový systém v Slovenskej republike.
- identifikovať položky bežne odpočítavané z hrubej mzdy.
- rozlíšiť cenu práce a hrubú mzdu.
- charakterizovať príklady zamestnaneckých príspevkov ako druh odmeny.
- rozlíšiť programy sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti.
- vyplniť tlačivo „Daňové priznanie k dani z príjmov fyzickej osoby“.

Čiastková kompetencia 5: Zvážiť príspevky na darcovstvo a filantropiu.

Očakávania, že žiak je schopný:

- analyzovať súvislosť filantropie s osobným rozpočtom.
- opísať možnosti účasti na charitatívnych aktivitách.

- objasniť (na základe informácií získaných z rôznych zdrojov) zameranie organizácií, ktoré sa venujú filantropii.
- vysvetliť význam charitatívnych aktivít a opísať možnosti účasti na nich.

4.5 Úver a dlh

Celková kompetencia:

Udržanie výhodnosti, požíčanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu.

Čiastková kompetencia 1: Identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov.

Očakávania, že žiak je schopný:

- zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru.
- aplikovať na príkladoch jednoduché úročenie.
- identifikovať platený a prijatý úrok.
- vysvetliť, prečo je používanie kreditnej karty určitou formou pôžičky.
- analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a význam nákupov na úver.
- použiť finančnú alebo on-line kalkulačku na zistenie celkovej ceny splatenia pôžičky s odlišnými úrokovými sadzbami a odlišnou dĺžkou splácania.
- vysvetliť zložené úročenie.
- charakterizovať ročnú percentuálnu mieru nákladov (RPMN).
- rozlíšiť pojem: úroková miera, fixácia, predčasné splatenie úveru
- vysvetliť, ako vplývajú tolerančné obdobia na kreditných kartách, metódy výpočtu úroku a poplatky na cenu úveru.
- navrhnúť výber najvhodnejšieho finančného produktu vzhľadom na svoje potreby.
- identifikovať rozličné typy študentských pôžičiek a alternatív k pôžičkám ako spôsobu financovania vysokoškolského vzdelávania.

Čiastková kompetencia 2: Zhodnotiť spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi.
- uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov.
- zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie
- opísať možné dôsledky nadmerného zadlženia (predĺženia).
- vysvetliť spôsoby vyrovňovania opätovného zadlženia.
- analyzovať dôsledky finančných rozhodnutí v súvislosti s bankovými alebo nebankovými subjektmi.
- posúdiť účel vyhlásenia (osobného) bankrotu a jeho možné dôsledky na majetok, zamestnanosť, cenu a dostupnosť úverov.
- zhrnúť práva dlžníkov a veriteľov, týkajúce sa zrážok zo mzdy a odňatia majetku v prípade nezaplatenia dlhu (exekúcia).

Čiastková kompetencia 3: Mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov
- identifikovať rôzne druhy úverov a ich zabezpečenie.

- vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri spotrebiteľských úveroch vrátane ochranných prvkov, ktoré zakotvuje príslušná právna úprava.

4.6 Sporenie a investovanie

Celková kompetencia:

Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi.

Čiastková kompetencia 1: Diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite.

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklady, ako sporenie môže zlepšiť finančnú prosperitu.
- opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé a strednodobé ciele
- vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“.
- vysvetliť, prečo je sporenie základným predpokladom pre investovanie.
- opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele.
- vysvetliť rozdiel medzi sporením a investovaním.

Čiastková kompetencia 2: Vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení finančných cieľov.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť, ako sa môže meniť hodnota investície.
- stanoviť priemerné alebo odhadované náklady na päťročné štúdium na vysokej škole, svadbu, založenie podnikania, splátky na nové auto a byt/dom.
- rozhodnúť, kedy investovať hotovosť na krátkodobé výdavky alebo na núdzové situácie.
- rozlíšiť obchodovanie na vlastný účet a na cudzí účet.

Čiastková kompetencia 3: Zhodnotiť investičné alternatívy.

Očakávania, že žiak je schopný:

- uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom.
- uviesť spôsoby využitia voľných finančných prostriedkov (sporenie, produkty so štátnym príspevkom, nehnuteľnosti)
- porovnať hlavné črty úročených účtov vo finančných inštitúciách (bežné účty, sporiace účty, termínované vklady).
- vysvetliť, čo sú finančné trhy/burzy.
- popísať, s čím sa obchoduje na finančných trhoch (akcie, dlhopisy, fondy, komodity a ďalšie).
- vysvetliť úlohu obchodníka s cennými papiermi.
- opísať účel MIFID dotazníka.
- porovnať investovanie do jednotlivých akcií a dlhopisov s investovaním do podielových fondov akcií alebo dlhopisov.
- vysvetliť, ako inflácia ovplyvňuje výnosy z investícií (súčasná hodnota peňazí).- vysvetliť, ako prispôbiť investovanie finančným cieľom.
- porovnať riziká a výnosy z rôznych typov investícií.
- zdôvodniť výber najvhodnejšieho produktu pre investovanie voľných finančných prostriedkov.

- identifikovať vhodné typy investícií na akumulovanie prostriedkov na päťročné štúdium na vysokej škole, svadbu, založenie nového podniku, splátky na nové auto a dom a dôchodok.

Čiastková kompetencia 4: Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi.

Očakávania, že žiak je schopný:

- opísať úlohu Fondu ochrany vkladov.
- opísať rozdiel medzi pobočkou zahraničnej banky a dcérskou spoločnosťou.
- vysvetliť dohľad nad finančným trhom v Slovenskej republike – Národná banka - Slovenska ako „jednotné kontaktné miesto“
- vysvetliť rozdiel medzi Fondom ochrany vkladov a Garančným fondom investícií.

4.7 Riadenie rizika a poistenie

Celková kompetencia:

Používanie primeraných stratégií riadenia rizík.

Čiastková kompetencia 1: Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie

Očakávania, že žiak je schopný:

- popísať spôsoby, akými by sa dali znížiť rôzne druhy rizík alebo ako by sa im dalo úplne vyhnúť.
- diskutovať o vzťahu medzi rizikom a poistením.
- uviesť základné druhy poistenia (životné a neživotné).
- diskutovať o vzťahu medzi rizikom a hrozbou.
- popísať výber najvhodnejšieho poistného produktu s ohľadom na vlastné potreby.

Čiastková kompetencia 2: Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť základný účel verejného poistenia.
- charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.
- demonštrovať na konkrétnom príklade, aké druhy verejného poistenia je potrebné platiť pri brigádnickej činnosti študentov.
- charakterizovať dôchodkové poistenie – 1. pilier, 2. pilier a 3. pilier.

Čiastková kompetencia 3: Charakterizovať komerčné poistenie.

Očakávania, že žiak je schopný:

- vysvetliť podstatu a význam poistenia.
- rozoznať jednotlivé hlavné typy poistenia motorových vozidiel.
- uviesť príklady, na ktoré sa vzťahuje havarijné poistenie vozidla a povinné zmluvné poistenie vozidla.
- vysvetliť rozdiel medzi poistením bytu, resp. domu a poistením jeho zariadenia.
- uviesť druhy poistenia, ktoré by sa mohli vzťahovať na náhodné poškodenie majetku alebo zdravia inej osoby.
- porovnať podmienky návrhov poistných zmlúv v rámci povinného zmluvného poistenia vozidla z rôznych poisťovní.
- vysvetliť rozdiel medzi poistením vlastného majetku a poistením zodpovednosti súvisiacej s vlastníctvom tohto majetku.

- identifikovať skutočnosti, ktoré ovplyvňujú cenu poistenia bývania.
- vysvetliť podstatu a význam životného poistenia s vymedzením rozdielov medzi rizikovým, rezervotvorným a investičným životným poistením.

5. Tvorba učebných pomôcok

Metodické listy či už k prezentáciám alebo k iným aktivitám počas vyučovacích hodín by mali slúžiť pedagógom ako návod ako použiť napr. danú prezentáciu, žiacky prac. list, ako zorganizovať vyučovaciu hodinu, a zároveň poskytujú priestor pre ich seberealizáciu a možnosť prispôsobiť si vyučovací proces vlastným podmienkam. Pracovný list resp. pracovný zošit obsahuje zadania pre žiakov, ktoré sú na papieri, na ktorý žiaci priamo tieto zadania riešia a ešte efektívnejšie sú PL v elektronickej podobe alebo s použitím interaktívnej tabule. Takto pripravené PL umožňujú efektívne využívať čas na vyučovacích hodinách, pretože šetria čas a oslobodzujú žiakov od prepisovania samotného zadania, alebo od prekresľovania, či iných činností, ktoré nie sú cieľom pripravenej vyučovacej hodiny. Žiaci sa preto pri takto predložených úlohách môžu úplne sústrediť len na samotné riešenie úloh na pracovnom liste.

Pracovný list - tlačená alebo rozmnožená učebná pomôcka, ktorá motivuje a slúži na samostatnú prácu žiakov, žiak len dopisuje, odpovedá na otázky, rieši zadané úlohy, dokresľuje a pod.

Pracovný zošit - súbor pracovných listov, ktorý je spracovaný pre daný tematický celok.

Uvedené pomôcky žiakov vhodne motivujú, dopĺňajú informácie k prebranému učivu, k realizácii pozorovaní, pokusov a vplývajú na vytváranie návykov súvisiacich so samoštúdiom. Taktiež ich učia schematicky zakresliť pozorované objekty a spôsoby tvorby protokolov.

Nezanedbateľnou prednosťou je aj rýchla a objektívna kontrola, informujúca predovšetkým žiakov, ale aj učiteľov o výsledkoch osvojenia učiva. Uvedené učebné pomôcky majú široké uplatnenie v edukačnom procese, lebo sa môžu využiť v jeho rôznych fázach. Štruktúra pracovných listov musí zodpovedať ich aplikácii v jednotlivých fázach vyučovacej hodiny ako aj funkcii, ktorú majú plniť. Rôznorodosť úloh a cvičení v PL závisí od fantázie a tvorivosti navrhovateľa, pričom musia byť rešpektované jednak psychologické požiadavky na tvorbu učebných pomôcok (napr. zohľadnenie vekových osobitostí, zohľadnenie individuálnych odlišností, zohľadnenie predchádzajúcich skúseností a i.) a jednak didaktické hľadisko- **rešpektovanie didaktických zásad**.

Pracovné (ale aj inštrukčné, metodické) listy – vlastnosti:

- 1) sú orientované na problém - v popredí je úloha zastupujúca skupinu príbuzných úloh,
- 2) namáhavosť úloh graduje (stupňuje),
- 3) učivo je rozpracované po dávkach (častiach) – zväčša na jednu vyuč. hodinu v rozsahu strany formátu A4,
- 4) učebný text nie je zvyčajne preplnený textom a jeho názornosť umocňujú obrázky, schémy, popisy ikon na paneli nástrojov.

Odporúčaná štruktúra jednotlivých lekcí pracovného listu:

- 1) význam témy, využitie/použitie, príp. názov, zákl. pojmy a ciele,

- 2) zopár bodov teoretických poznatkov,
- 3) konkrétna úloha - pri riešení úlohy sa zvyčajne využívajú len poznatky uvedené na danom liste, resp. v predošlých lekciách,
- 4) doplnkové úlohy - ku každej lekcii sú doplnené ďalšie cvičné rôznorodé úlohy, vhodné na opakovanie, precvičovanie učiva,
- 5) individuálny projekt žiakov - tvorivosť a individuálne schopnosti žiaci preukážu pri práci na individuálnom projekte s vlastnou témou, pričom využívajú zručnosti nadobudnuté na predchádzajúcich hodinách; súčasťou projektu je aj jeho prezentácia /tvorba záverečných prác/.

Pri tvorbe PL a PZ by sa učiteľ mal riadiť týmito odporúčanými didaktickými zásadami:

- obsah pracovného listu musí byť v súlade s obsahom, cieľmi konkrétneho odborného predmetu a so súčasným vedeckým poznáním,
- primeranosť a náročnosť PL musí korešpondovať s vekovými osobitosťami a možnosťami žiakov,
- využívanie pracovných listov má motivovať záujem žiakov o tému, naopak, ich nadmerné používanie môže spôsobovať opačný efekt,
- PL majú podporovať aktivitu žiakov, poskytovať podnety na ich samostatnú prácu a dostatok možností kontrolovať vlastné výsledky
- pracovné listy majú obsahovať prvky riešenia problémov,
- pracovné listy majú zabezpečovať aplikáciu teoretických vedomostí v praxi,
- realizácia obsahu PL má zabezpečovať rozvoj kľúčových kompetencií žiakov,
- obťažnosť úloh musí byť odstupňovaná,
- zadania úloh v pracovných listoch majú byť formulované stručne a jasne s dôrazom na vhodnosť jazykových a štylistických prostriedkov,
- jednotlivé úlohy majú byť koncipované pre danú skupinu žiakov zaujímavo/pútavo
- do úloh v pracovných listoch je potrebné adekvátne vkladať otvorenú otázku, aby žiaci mali možnosť prejať vlastnú tvorivosť, formulovať svoje myšlienky,
- PL majú poskytovať dostatok dokumentačného materiálu, obrazových prostriedkov a rôznych typov hier (obrázky, ilustrácie, tabuľky, schémy, fotografie, grafy, krížovky, doplňovačky) a zabezpečiť ich funkčnosť,
- pri zostavovaní PL je potrebné dbať na tzv. ergonomické parametre, napr. veľkosť a typ písma, využívanie farieb.

Pracovné listy (i s metodikou) nenahrádzajú učebnice, ale sa očakáva, že budú pomôckou pri aktivitách učiteľa i žiakov na vyučovacej hodine, alebo pri práci v krúžku. Obsahujú úlohy, pomocou ktorých majú žiaci pochopiť zákl. pojmy a zvládnuť základné techniky a zručnosti a ich výsledkom by mali byť získané skúsenosti a zručnosti a pre učiteľov znamenajú zjednodušenie vyučovacieho procesu a organizovanie vyučovacej hodiny.

Záver

Cieľom publikácie bolo vytvorenie učebnej pomôcky, ktorá je určená pedagógom na každodennú základnú orientáciu v problematike finančnej gramotnosti ako aj na zopakovanie hlavných zásad pri tvorbe učebných pomôcok – pracovných listov a zošitov, metodických listov, prezentácií a využitie IKT vo výchovno-vzdelávacom procese. Dúfam, že svoj cieľ splní a poskytne potrebné základy a orientáciu v hlavných oblastiach pri prehľbovaní nielen vlastnej finančnej gramotnosti ale poskytne námet na zapracovanie prioritných tém FG do vzdelávacích programov všeobecnovzdelávacích ale aj odborných predmetov s cieľom naučiť študentov získať informácie, znalosti a zručnosti vo finančnej gramotnosti, aby ich vedeli efektívne využívať v každodennom živote. Súčasťou publikácie je aj odporúčaný slovník základných pojmov v oblasti finančnej gramotnosti, bez ktorého by bolo takmer nemožné zvládnuť problematiku, ktorá je v prioritných témach obsiahnutá. Vzhľadom na časté a významné zmeny týkajúce sa finančného trhu je potrebné tieto zmeny neustále sledovať a preto dávam do pozornosti ďalšie zdroje, kde môžete nájsť aktuality a novinky z oblasti finančného trhu a finančného vzdelávania, ako aj námety ako ich využiť vo výchovnovzdelávacom procese. Želám všetkým veľa úspešných finančných rozhodnutí!

Zdroje:

www.siov.sk/files/NSFG/Metodika-nsfg.pdf

<http://www.etrend.sk/financie/ste-financne-gramotny-otestujte-sa/>

www.statpedu.sk/sites/default/files/.../financna_gramotnost_1.pdf

www.financna-gramotnost.sk/

www.sbaonline.sk/sk/.../kviz-otestujte-svoju-financnu-gramotnost.html

<http://www.investujeme.sk/financna-gramotnost-da-sa-to-aj-zabavne/>

www.podnikam.webnoviny.sk/financna-gramotnost-slovakov-je-v-oecd-tretia

www.dailymale.sk/.../pat-tipov-ako-zlepsit-svoju-financnu-gramotnost_1..

www.ifgv.sk/financna-gramotnost-pre-stredne-skoly/

www.podnikajte.sk

<http://www.4zsdt.sk/ucitelia/kuklova/kuklova.html>

BLAŠKO, M.: Úvod do modernej didaktiky II (Manažérstvo kvality v škole): Kvalita školy. [online].
Dostupné na: <http://web.tuke.sk/kip/download/vuc22.pdf>

Prílohy

Príloha 1: Ukážka pracovného zošita

Téma:

Človek vo sfére peňazí

Celková kompetencia:

Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybrať a stanovenie životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.

Peniaze sú jednou z mnohých vecí, ktoré nás každodenne sprevádzajú po celý život. Sú ale zároveň aj jednou z mála vecí, ktoré náš život ovplyvňujú podstatným spôsobom. To, či pozitívne, alebo negatívne, závisí od finančnej gramotnosti každého z nás.

1/ Peniaze – ich vývoj a formy

2/ Funkcie peňazí

3/ Platobný styk a jeho formy

4/ Menový systém

5/ Rozpočet – plán príjmov a výdavkov

Úlohy:

1. Vymenujte v akej hodnote sú mince a bankovky, ktoré používame v hotovostnom platobnom styku:

.....
.....
.....

2. Vymenujte ostatné formy platobného styku:

.....
.....

3. Popíšte akou formou môžeme platiť v obchode, svoje účty, v reštaurácii či na pošte?

.....
.....
.....

4. Vymenujte aké sú výhody platenia spoločnej meny euro v krajinách Európskej únie?

.....
.....
.....
.....

5. Vyznačte na mape Európy štáty, v ktorých môžeme platiť eurami, na označenie štátu použite symbol €.

5. Vysvetlite na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb:

.....

6. Popíšte zásady správneho hospodárenia:

.....

7. Analyzujte svoje možnosti ako finančne prispieť pri zabezpečovaní životných potrieb v rámci Vašej rodiny:

.....

8. Popíšte ako by ste postupovali pri zostavení svojho rozpočtu na jeden mesiac:

.....

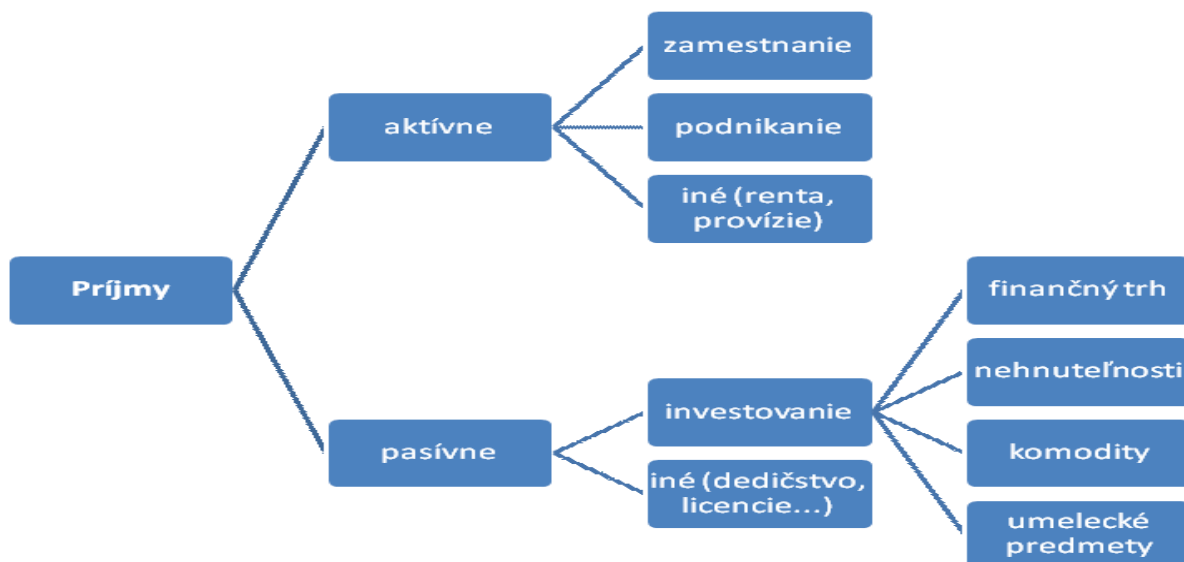
Téma:**Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca****Celková kompetencia:**

Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny.
Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu.

- 1/ Potreby a ich uspokojovanie
- 2/ Úspory a pôžičky, možnosti zhodnotenia voľných prostriedkov
- 3/ Plánovanie kariérnych cieľov – náklady na vzdelanie a odbornú prípravu
- 4/ Formy podnikania u nás
- 5/ Riziká samostatného podnikania
- 6/ Mzda a ostatné zdroje príjmov
- 7/ Štátne príspevky k finančným produktom

Úlohy:

1. Charakterizujte podľa schémy zdroje príjmov a uveďte konkrétne príklady týchto príjmov:

2. Vysvetlite, kedy sporiť a kedy je vhodné si požičiavať /rozdiel medzi úsporami a pôžičkou/:

3. Vymenujte obvyklé spôsoby nakladania s voľnými prostriedkami:
.....
.....
.....
4. Popíšte internetové a tlačové zdroje informácií o pracovných miestach, kariére a podnikaní:
.....
.....
.....
5. Uved'te príklady úspešných jedincov v ekonomickej oblasti:
.....
.....
.....
6. Naplánujte si vlastné kariérne ciele:
.....
.....
.....
7. Navrhните plán a časový rozvrh pre dosiahnutie svojich kariérnych cieľov, vrátane požiadaviek na vzdelanie a odbornú prípravu, náklady a možné zadlženie:
.....
.....
.....
8. Analyzujte riziká, náklady a prínosy v prípade samostatného podnikania:
.....
.....
.....
.....
9. Vysvetlite rozdiel medzi nominálnou a reálnou mzdou:
.....
.....
.....
10. Vysvetlite vplyv inflácie na príjem:
.....
.....
.....
11. Popíšte príklady štátneho príspevku k finančným produktom /napr. pri stavebnom sporení, hypotéky pre mladých/:
.....
.....
.....

Príloha 2: Ukážka pracovného listu

Ukážka č.1

Cieľom finančného plánovania je správna kombinácia príjmov a výdavkov tak, aby boli prostriedky použité optimálnym spôsobom na zaistenie prítomnosti a budúcnosti, a to v nižšie uvedených oblastiach:

Schéma: Finančné plánovanie z hľadiska priorít

Nedostatky vo finančnom plánovaní spôsobujú, že človek nebude mať dostatok zdrojov na zabezpečenie potrieb, to znamená, že potreby nebudú môcť byť zabezpečené v dostatočnej miere alebo v potrebnom čase.

Pri tvorbe finančného plánu postupujeme nasledovne:

1. zistenie súčasného stavu osobných/rodinných financií – zostavenie rozpočtu,
2. stanovenie osobných potrieb a cieľov,
3. vyhodnotenie potrieb a cieľov = zrealizovanie potrieb a cieľov podľa možností,
4. stanovenie spôsobu, ako potrebné zdroje získať.

1. krok – zistenie stavu osobných/rodinných financií

Ako základ na vytvorenie finančného plánu posluží osobný rozpočet (prehľad príjmov a výdavkov a prehľad majetku a záväzkov). Hlavným indikátorom pri finančnom plánovaní sú **úspory**. Úspory umožnia vytvárať rezervu a investovať do aktív/finančných nástrojov a zabezpečiť tak potreby a ciele v budúcnosti.

2. krok – stanovenie osobných potrieb a cieľov

Po zostavení rozpočtu je potrebné zostaviť prehľad potrieb a cieľov. Ideálne je zostavenie prehľadnej tabuľky, do ktorej môžeme tieto potreby a ciele zoradiť podľa priorít, potrebnej sumy na ich zabezpečenie a taktiež času (t. j. kedy chceme dané ciele dosiahnuť).

Tabuľka: Prehľad osobných potrieb/cieľov

Priorita	Predmet	Potrebná suma	Čas
1.	vytvorenie rezervy na 3 mesiace	600 €	6 mesiacov
2.	životná poisťka	50 €	1 mesiac
3.	vlastný byt	55 000 €	5 rokov
4.	vlastné auto	7000 €	2 roky.

Úloha: Zostavte si tabuľku vašich cieľov podľa skutočných priorít! Mať vlastné auto zvyšuje

pohodlie a kvalitu života, ak je však jeho kúpa na úkor celej rezervy, môže to priniesť do budúcnosti iba problémy s hospodárením (najmä pri výpadku príjmov či neočakávaných výdavkov).

3. krok – vyhodnotenie a zrealizovanie potrieb a cieľov

Stanovenie potrieb a cieľov musí vychádzať z **reálnych predpokladov**. V prípade konfliktu medzi reálnymi možnosťami a potrebami/cieľmi je nutné buď zvýšiť príjem, alebo zmeniť cieľ.

Ilustračný príklad: ak rodina usporí mesačne 100 EUR a plánuje si kúpiť o 2 roky vlastné auto za 7 000 EUR, tak aj v prípade, že by chcela celé úspory použiť iba na kúpu auta, chýbalo by jej 4 600 EUR. V tejto situácii je potrebné zvážiť kúpu lacnejšieho auta, posunutie kúpy na neskoršie obdobie, príp. nájsť dodatočné zdroje príjmov.

Tip: V situácii, keď vaše ciele nie sú v súlade s vašimi možnosťami, je efektívne sa vrátiť k osobnému rozpočtu, v časti výdavky sa určite nájde priestor na znížovanie.

4. krok – stanovenie spôsobu, ako potrebné zdroje získať

Ideálnym spôsobom, ako môže človek zabezpečiť svoje potreby, je **sporenie**. Človek potrebnú sumu usporí z príjmov, príp. zabezpečí **investovaním**. Sú však ciele, ktoré nie je možné v potrebnom čase sporením dosiahnuť (napríklad kúpa bytu), preto je potrebné využiť tretiu možnosť: **požičať si**. Ďalší spôsob predstavuje kombinácia predchádzajúcich možností. Ak má človek zadané ciele a obdobie, v akom ich chce dosiahnuť, ostáva mu vybrať vhodný finančný produkt, prípadne kombináciu produktov. Každý finančný produkt má svoje výhody a nevýhody a je určený na splnenie konkrétneho cieľa.

Tip: Ideálny finančný produkt, ktorým by ste si zabezpečili všetky potreby a ciele, neexistuje (t. j. nie je možné jedným produktom vyriešiť potrebu rezervy, bývania či príjmu na dôchodku). Preto je veľmi dôležité, aby ste sa pri výbere správneho produktu z rôznych variantov ubezpečili, či daná voľba naozaj zodpovedá vašim požiadavkám a skutočne plní vami požadovaný účel.

Výsledok finančného plánovania

Dosiahnutie väčšiny stanovených cieľov vyžaduje vytvorenie dostatočných finančných rezerv. Podstatou finančného plánu je **určiť a pripraviť také riešenia, aby mal človek v dostatočnej miere a včas pripravený kapitál na zabezpečenie svojich potrieb a cieľov**.

Úlohy:

1/Popíšte možnosti sporenia a investovania u nás:

.....

.....

2/ Vysvetlite rozdiely a druhy životného a neživotného poistenia:

.....

.....

.....

3/ Charakterizujte systém dôchodkového zabezpečenia u nás:

.....

.....

.....

Pracovný list žiaka

Téma: Zobrazenie odpisov DM v účtovníctve

Cieľ hodiny:

- naštudovať a analyzovať študijný text – s cieľom zopakovať a upevniť si vedomosti z oblasti odpisovania a účtovania dlhodobého majetku
- nadobudnúť zručnosti pri výpočte a účtovaní odpisov v účtovníctve

Materiálové prostriedky:

- ✓ účtovné doklady a výkazy
- ✓ peňažný denník a účty hlavnej knihy, PC, kalkulačka

Vypracovanie:

Úloha č. 1

Vyhľadajte na internete a naštudujte si [odpisovanie dlhodobého majetku](#) a doplňte metódy odpisovania DM:

Metódy odpisovania

Porovnajte účtovné a daňové odpisy a vysvetlite dopad odpisov na výsledok hospodárenia v rámci účtovnej uzávierky a závierky:

Úloha č. 2

Vypočítajte ročné rovnomerné a zrýchlené odpisy meracích prístrojov, ktoré sú zaradené v 1. odpisovej skupine a vstupná cena pri zaradení je 12540,--Eur a vypočítané údaje doplňte do tabuľky:

rok/odpisy	rovnomerné	zrýchlené
1		
2		
3		
4		

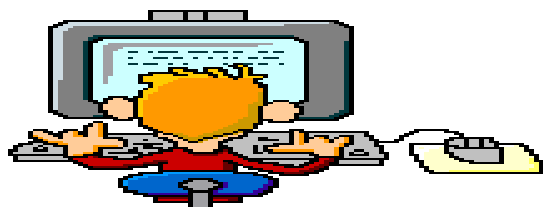
Úloha č. 3

Na základe údajov z úlohy 2 vypočítajte mesačný rovnomerný odpis v 1. roku z úlohy 2 a formou predkontácie zaúčtujte uvedené účtovné prípady doplnením údajov:

Účtovný prípad	Doklad	Suma	MD	D
1/ zaradenie OA do používania				
2/ mesačný odpis OA				

Úloha č. 4

Vypočítané ročné zrýchlené odpisy v 2. roku z úlohy č.2 zaúčtujte v peňažnom denníku k 31.12. v rámci uzávierkových operácií /vyhl'adajte PD na internete v xls.formáte [TU](#) /

Úloha č. 5

Doplňte správnu odpoveď:

1/ oprávky k DNM a DHM sa evidujú a účtujú na účtoch účtovných skupín:

a/ 01 a 07 b/ 07 a 08 c/ 02 a 08 d/ 04 a 07

☐

2/ mesačný odpis budovy sa zaúčtuje:

a/ 013/081 b/ 022/551 c/ 551/081 d/ 551/082

☐

Vypracovaný test zašlite na e-mail:

Ďalšie tipy na precvičovanie FG:

Úloha: Cestovná agentúra ponúka dvojdnové výlety. Výlet do Prahy stojí 70 € , pre študentov je 50% zľava. Výlet do Vysokých Tatier stojí 84 € , pre študentov je 70 % zľava. Poznávací pobyt na lodi stojí 50 € pre každého účastníka. Ktorý výlet je pre štvorčlennú rodinu s dvoma študentmi najlacnejší?

Riešenie:.....
.....
.....
.....
.....

Úloha 2: Obchodná firma TIP zaoberajúca sa predajom elektroniky má mesačný príjem vo výške 200 000 €. Výdavky má nasledovné:

nákup tovaru vo výške 140 000 €, platy pre zamestnancov 15 000 €, podnikateľský úver 3 000 €, leasing 3 500 €, prevádzka automobilov 2 700 €, prevádzka obchodov (elektrina, plyn, voda) 8 000 €, dane 3 500 €, iné výdavky (príspevky pre zamestnancov, poštovné a administratívne poplatky, služobné cesty) 7 000 €.

Trhová hodnota nehnuteľností je 700 000 €, firma má 9 áut v celkovej hodnote 120 000 €, tovar na sklade 20 000 €, ostatný hnuťelný majetok 10 000 €. Zostatok nesplateného úveru je vo výške 72 000 €, nesplatený leasing 38 000 €. Úlohy:

a/ Zostavte prehľad príjmov a výdavkov.

b/ Zistíte, či je firma v prebytku alebo v deficite.

c/ Zostavte prehľad majetku a záväzkov.

d/ Môže si firma dovoliť kúpiť ešte ďalšie dve vozidlá na leasing pri mesačnej platbe 1200 €?

e/ Ako by ste navrhli využitie prípadného prebytku rozpočtu?

Riešenie:.....
.....
.....
.....
.....

Úloha: Existuje niekoľko poplatkových sadzieb za odber elektrickej energie. Ak si kliknete na *Prehľad integrovaných cien elektriny pre domácnosť*, otvorí sa vám stránka, ktorá vás informuje o aktuálnych cenách v jednotlivých sadzbách. Je tam takisto aj charakteristika sadzieb. V sadzbe DD2 sa v roku 2013 platilo 0,1972298 € za 1 kWh a mesačný poplatok 2,1658 € bez ohľadu na spotrebu a v sadzbe DD1 v roku 2013 sa platilo 0,1348100 € za 1 kWh a mesačný poplatok 8,2586 € bez ohľadu na spotrebu (ceny s DPH). Vypočítajte, pri akej ročnej spotrebe bola finančne výhodnejšia sadzba DD1.

Riešenie:.....
.....
.....
.....
.....

Príklad 1: Koľko si za prvý rok nasporil klient na životnom poistení?

28-ročný klient si uzatvoril bežné investičné životné poistenie s mesačnou platbou 100 eur, pričom 50 eur platí za poistnú ochranu a 50 eur vyčlenil na investovanie v akciovom fonde. Akú sumu mal naštrenú po roku sporenia, teda po dvanástich splátkach, keď jeho fond dosiahol ročné zhodnotenie 3,5 percenta? Nemusíte presne počítať - bola to suma vyššia ako 600 eur?

Pre zobrazenie riešenia prejdite myšou na sivý rámček /ak úlohu zapracujeme do PL v elektronickej podobe/.

Správna odpoveď je NIE, pretože pri investičnom životnom poistení netreba zabúdať na predplatené poplatky, ktoré v prípade nášho klienta spôsobili, že po prvom roku sporenia mal na účte nulu. Jeho investovanie sa stane realitou až po zaplatení poplatkov, teda po približne dvoch rokoch. Aj preto nie je investičné životné poistenie, aj napriek svojmu názvu, vhodné na investovanie.

Príklad 2: Kde sa stratilo euro?

Študent sa rozhodol pre dvojmesačnú letnú brigádu v zahraničí, ale nezvýšilo mu na cestovné poistenie. Preto si od otca aj od mamy požičal po 40 eur, spolu 80 eur. Poistenie ho však vyšlo trochu lacnejšie, len 77 eur. Zvyšné tri eurá sa rozhodol aspoň čiastočne vrátiť. Otcovi teda vrátil jedno euro a rovnako jedno euro mame. Obom rodičom teraz dlhuje už len po 39 eur, čo je spolu 78 eur. Ak k tomu prirátá euro, ktoré mu ostalo, výsledok je 79 eur. Kde je stratené euro, ktoré chýba do 80 eur, ktoré si pôvodne požičal?

Ak si myslíte, že chýbajúce euro získal štát na mimoriadnej dani, ktorú si na poslednú chvíľu vymyslelo ministerstvo financií, mýlite sa.

Pre zobrazenie riešenia prejdite myšou na sivý rámček.

Euro sa vôbec nestratilo. Položená otázka je totiž zavádzajúca. Študent svoju 80 eurovú pôžičku využil na zaplatenie cestovného poistenia v hodnote 77 eur a ostala mu hotovosť 3 eur (to sú aktíva za 80 eur) a túto sumu zároveň dlhoval rodičom (pasíva vo výške 80 eur). Keď splatil časť pôžičky, stále mal 77 eurové poistenie ale už iba eurovú hotovosť (aktíva 78 eur), a rodičom tiež dlhoval 78 eur (pasíva). Spočítať euro v peňaženke (aktívum) s dlhmi je chyba, za akú sa vyhadzuje zo skúšky z účtovníctva. Pri financiách je dôležité nenechať sa vtiahnuť do účelovo položených otázok a situácií.

Príklad 3: Prečo banka vyplatila menej peňazí?

Iný klient sa rozhodol uložiť desať tisíc eur na trojročný termínovaný vklad s úrokom 3 percentá p. a. Podľa jednej z úrokových kalkulačiek na internete by mu takýto vklad mal pred zdanením priniesť späť 10 927,27 eura. V skutočnosti mu však banka priznala pred zdanením len 10 900 eur, teda o 27,27 eura menej. Kde sa mohlo stratiť necelých 28 eur? Pripomeňme, že internetová kalkulačka počítala presne.

Pre zobrazenie riešenia prejdite myšou na sivý rámček.

Riešenie nájdeme v obchodných podmienkach, kde banka uvádza, že úroky sú pripisované až na konci vkladu a teda sa nekapitalizujú. Kapitalizácia úrokov znamená, že úrok sa pripíše k istine a v ďalšom období sa už zhodnocuje aj on. A práve s tým rátala nezávislá úroková kalkulačka na internete. Z pohľadu sporiteľa je preto dôležité vedieť, kedy banka úroky naozaj pripisuje. Ako sme si ukázali, ani rovnaký úrok za rovnaké obdobie ešte nemusí znamenať rovnaké zhodnotenie. V závislosti od veľkosti uloženej sumy môže byť rozdiel naozaj významný.

Príloha 3: Slovník základných pojmov FG

Úlohou slovníka je pomôcť učiteľovi zorientovať sa v odbornej terminológii finančnej gramotnosti.

Administratívne vyšetrovania OLAFu – všetky inšpekcie, kontroly a iné opatrenia vykonávané pracovníkmi Európskeho úradu pre boj proti podvodom pre účely ochrany finančných záujmov EÚ. Administratívne vyšetrovanie sa realizuje ako interné vyšetrovanie (v inštitúciách, orgánoch, úradoch a agentúrach EÚ) alebo externé vyšetrovanie (miestne kontroly a inšpekcie v členských štátoch a v tretích krajinách).

AFCOS - (Anti-Fraud Coordination Service) je koordinačný útvar pre boj proti podvodom, ktorého úlohou je uľahčovať účinnú spoluprácu a výmenu informácií, vrátane informácií operatívnej povahy, s OLAF-om. V SR funkciu tohto útvaru plnia organizačné zložky Úradu vlády SR, a to Sekcia kontroly a boja proti korupcii (SK BPK) a jej odbor Centrálne kontaktný útvar pre OLAF (OCKÚ OLAF).

Akcia - cenný papier, s ktorým sú spojené práva akcionára ako spoločníka podieľať sa na riadení spoločnosti, jej zisku a na likvidačnom zostatku pri zrušení spoločnosti likvidáciou. Patrí do kategórie dlhodobých cenných papierov, vyjadruje podiel majiteľa na majetku konkrétnej spoločnosti.

Aktivity Slovenskej republiky v boji proti korupcii - korupcia má v celom svete spoločného menovateľa - snahu o jej elimináciu. Slovenská republika ako členská krajina Európskej únie, Rady Európy, ako aj Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej len „OECD“) sa zaviazala eliminovať korupčné správanie i prejavy korupcie vo všetkých oblastiach spoločenského života, čo prezentovala prijatím viacerých **medzinárodnoprávných záväzkov** a v nadväznosti na ne prijatím kľúčových dokumentov, ktorých realizáciou sa snaží predchádzať a zamedzovať šíreniu korupcie. Boj proti korupcii (ďalej len „BPK“) úzko súvisí s kontrolou a ochranou finančných záujmov Európskej únie (ďalej len „OFZ EÚ“).

Americká hypotéka - je úverový produkt zabezpečený nehnuteľnosťou, ktorý sa môže na rozdiel od hypotekárneho úveru použiť na akýkoľvek účel. Výhodou oproti spotrebným úverom je nižšia úroková sadzba.

Anuitné platby, anuitné splátky /anuita/ - sú rovnakými splátkami, platenými v pravidelných intervaloch, najčastejšie mesačne, počas celej doby splatnosti úveru. Anuitná splátka úveru sa skladá z dvoch zložiek, a to zo splátky istiny a úroku. Na začiatku úverového vzťahu najväčší podiel splátky tvorí úrok, na konci naopak istina.

Banka - je finančná inštitúcia, ktorá prijíma vklady a poskytuje úvery. Okrem toho vykonáva ďalšie činnosti. Na výkon všetkých týchto činností má Národnou bankou Slovenska udelené bankové povolenie.

Bankomat (ATM - Automatic Teller Machine) - je zariadenie umožňujúce platobnou kartou vybrať hotovosť. V niektorých bankomatoch však možno aj vkladať hotovosť, uskutočňovať prevod alebo vykonávať platby (napr. dobíjanie kreditu k predplateným kartám mobilného telefónu). Na všetky tieto operácie je nevyhnutné použiť platobnú kartu (debetnú alebo kreditnú) spolu s PIN číslom (pozri pojem PIN).

Bankový ombudsman - je nezávislý orgán zriadený Slovenskou bankovou asociáciou. Jeho úlohou je monitorovanie a vyhodnocovanie podnetov spotrebiteľov a mimosúdne riešenie sporov medzi bankami a ich klientmi. Služby bankového ombudsmana sú pre klienta bezplatné.

Bankový prevod - je najčastejšia forma presunu peňazí medzi dvoma účtami. Ide o formu bezhotovostného platobného styku, ktorý uskutoční banka na základe príkazu osoby oprávnenej nakladať s účtom. Osoba oprávnená nakladať s účtom môže vykonať bankový prevod prevodným príkazom na úhradu alebo na inkaso, prostredníctvom platobnej karty alebo iného platobného prostriedku. Druhy príkazov sú: jednorazový príkaz na úhradu, hromadný príkaz na úhradu alebo inkaso, trvalý príkaz na úhradu alebo inkaso.

Bankrot - neschopnosť dlžníka splácať záväzky, úpadok. Je to aj spôsob ochrany dlžníka pred veriteľmi pri neschopnosti splácať záväzky.

Bezüročné obdobie - je v prípade kreditnej karty doba, počas ktorej klient neplatí banke úroky z čerpaného úveru. Obvykle je toto obdobie stanovené na 30 až 50 dní.

Bežný účet - je bankový produkt, prostredníctvom ktorého môže klient vykonávať každodenné bankové operácie. Medzi základné operácie patrí vklad, výber a prevod peňazí na iný účet. Štandardnými službami spojenými s bežným účtom sú trvalé príkazy a inkasá. Za vedenie bežného účtu si obvyčajne banka účtuje poplatok.

Bohatstvo - pojem bohatstva je historicky a miestne relatívnou kategóriou, môže to byť stav spoločensky nadpriemerného uspokojovania potrieb alebo súhrn hmotných a nehmotných statkov, v ktorých je nahromadená zhmotnená ľudská práca.

Bonita - úverová spôsobilosť klienta (schopnosť splácať úver)

Bonus - nárok poisteného na zľavu z poistného v dôsledku bezškodového priebehu poistenia.

Cash advance - je doplnková služba k platobným kartám a slúži na výber hotovosti v domácej alebo tiež cudzej mene. Umožňuje vybrať hotovosť prostredníctvom platobnej karty na pobočke banky alebo v zmenárni.

Cash back - je spôsob získania hotovosti prostredníctvom platobnej karty pomocou platobného terminálu (POS – pozri pojem Platobný terminál). Na výber hotovosti kartou sa väčšinou používa bankomat. Klient si však v niektorých krajinách môže vybrať hotovosť v obmedzenej výške u obchodníka, najčastejšie vo veľkých obchodných reťazcoch, ktoré prevádzkujú platobný terminál.

Cenník, sadzobník poplatkov - dokument, v ktorom sú uvedené poplatky za produkty a služby finančnej inštitúcie.

Cenný papier - peniazmi ocenené právo na majetkové plnenie alebo majetkový nárok vlastníka cenného papiera voči emitentovi, t. j. tomu, kto cenný papier emitoval (vydal). Na druhej strane predstavuje dlh alebo majetkovú povinnosť emitenta cenného papiera voči vlastníkovi cenného papiera. Môže mať podobu listiny (listinný cenný papier) alebo zápisu na účte (zaknihovaný, t. j. dematerializovaný cenný papier).

Číslo bankového účtu - je jedinečná kombinácia písmen, číslíc a symbolov, určená na identifikáciu bankového účtu. V slovenských podmienkach sa skladá z troch častí:

predčíslenie účtu (6-miestne číslo), základné číslo účtu (10-miestne číslo), identifikačného kódu banky (4-miestne číslo). Popísaná skladba čísla účtu je starý formát účtu, ktorý sa od 1.2.2014 zmenil na IBAN v súvislosti s prechodom na systém SEPA. Fyzické osoby však majú výnimku a môžu používať starý formát čísla účtu do 1.2.2016.

Čistá mzda (netto) - ak od hrubej mzdy odpočítame poistné na zdravotné a sociálne poistenie, prípadne dôchodkové sporenie, dostaneme čistú mzdu.

Čistý majetok - meradlo finančného stavu osoby v danom čase, zodpovedajúce tomu, čo osoba vlastní (majetok), mínus to, čo osoba dlhuje (záväzky).

Daň - je (v slovenskom práve) platba fyzických alebo právnických osôb, ktorá je vynútiteľná, nenávratná, spravidla neúčelová, zákonom určená a pravidelne sa opakujúca, a ktorú vyberá štát a orgány miestnej samosprávy v prospech verejných rozpočtov a účelových fondov na úhradu verejných výdavkov vo vopred určenej výške a s presne určeným termínom splatnosti. Dane delíme na priame, nepriame a clá.

Darcovstvo – je poskytnutie daru. Dar je súhrn hmotných a nehmotných statkov, ktoré darca dáva a obdarovaný prijíma. Nemusí ísť nevyhnutne o finančný dar, ale napríklad aj o ideu, poznatok alebo výrobok. Proces darovania upravuje darovacia zmluva, pričom darca nevyžaduje od obdarovaného žiadne priame protiplnenie.

Debetná karta - umožňuje okamžitý prístup k vlastným peniazom na bežnom účte. Debetná platobná karta môže byť vydaná len k bežnému účtu, nemôže teda existovať bez bežného účtu. Pri platbe debetnou kartou v obchode alebo pri výbere z bankomatu používa klient banky vždy iba vlastné peniaze. Najviac môže vybrať peniaze do výšky disponibilného zostatku.

Dedič - osoba, ktorá je spôsobilá nadobudnúť majetok smrťou poručiteľa na základe zákona alebo závetu, alebo oboch týchto dôvodov.

Devíza - je pohľadávka znejúca na cudziu menu v bezhotovostnej podobe. Ide napríklad o peňažné prostriedky v cudzej mene, ktoré sú uložené na účet v banke.

Devízový kurz - je výmenný pomer dvoch mien v prípade bezhotovostných operácií (napr. pri platbe kartou v zahraničí sa prevod na domácu menu — euro prepočítava devízovým kurzom). Devízový kurz sa líši od valutového kurzu.

Devízový účet - je bežný účet vedený v inej mene, ako je domáca mena. Účet vedený v inej mene má obvykle aj iné úročenie.

Disponibilný zostatok - suma peňazí na bežnom účte, ktorou môže klient disponovať, teda ktorú môže použiť na výbery, vklady a prevody. Disponibilný zostatok zahŕňa aj povolené prečerpanie na účte — povolený debet.

Diverzifikácia rizika - stratégia zameraná na rozloženie (rozptýlenie) rizika výberom širokého portfólia investícií.

Dividenda - podiel akcionára na zisku spoločnosti, vyplývajúci z vlastníctva akcie spoločnosti. Na vyplatenie dividend nie je právny nárok, podlieha kolektívnemu schváleniu na valnom zhromaždení akcionárov. Môže byť vyplácaná vo forme peňažnej hotovosti alebo aj formou nových akcií. Vyjadruje sa buď pevnou sumou, alebo v percentách z menovitej hodnoty akcie.

Dlh - je povinnosť dlžníka niečo plniť veriteľovi, druhému účastníkovi záväzkového právneho vzťahu. Z platného záväzku je dlžník povinný niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo strpieť a veriteľ je oprávnený to od neho požadovať.

Dlhodobý úver - účelová pôžička splatná spolu s úrokom a všetkými ostatnými príslušnými poplatkami k špecifickému dátumu spravidla o viac ako 5 rokov. Ako príklad by sme mohli spomenúť väčšinu hypotekárnych úverov.

Dlhopis - cenný papier vydávaný dlžníkom (emitentom), ktorým môže byť štát, banka, podnik, mesto, alebo aj fyzická osoba, ktorá je zapísaná v obchodnom registri. Dlžník (emitent) sa zaväzuje splácať dlžnú sumu a vyplácať výnosy z nej k určitému dátumu. Dlhopis sa označuje aj pojmom obligácia (napr. komunálne obligácie, zamestnanecké obligácie).

Dlžník - z platného záväzku je dlžník povinný niečo dať, konať, niečoho sa zdržať alebo niečo trpieť a veriteľ je oprávnený to od neho požadovať.

Elektronické bankovníctvo — je jeden z najmodernejších bankových produktov, ktorý umožňuje klientom banky uskutočňovať určité druhy bankových operácií priamo zo svojho počítača bez toho, aby klient musel navštíviť banku, pričom máte svoje finančné prostriedky 24 hodín denne k dispozícii.

Elektronický prevod prostriedkov — bezhotovostný prevod peňazí z jedného účtu na iný bez fyzického prenesenia hotovosti.

Embosovaná platobná karta - je karta, na ktorej povrchu je vystupujúce (reliéfne) písmo s identifikačnými údajmi majiteľa účtu, ako sú meno držiteľa, číslo karty a dátum platnosti karty. Embosovanou platobnou kartou je možné platiť u obchodníkov v zariadeniach (tzv. imprinter), ktoré nie sú on-line spojené so zúčtovacím centrom ako platobný terminál (pozri POS).

ePay - po kliknutí, na ikonu e-Pay sa zobrazí už vyplnený platobný príkaz, ktorý stačí iba schváliť. Táto služba umožňuje kupujúcemu platiť prostredníctvom služby Internet Banking. Tovar si môžete objednať a zaplatiť z pohodlia Vášho domova. Výhodou tejto platby je rýchlosť a jednoduchosť spracovania transakcie. Po zadaní platby sa peniaze z účtu poukazujú na účet obchodníka. Nemusíte si už dávať zasielať tovar na dobierku.

Etika - súbor morálnych zásad alebo presvedčení, ktorým jednotlivec podriaďuje svoje konanie.

Etický kódex finančných inštitúcií - súbor pravidiel na ochranu klientov finančných inštitúcií, ktoré sa tieto zaviazali dodržiavať.

Etický kódex bánk v oblasti ochrany spotrebiteľa - je súbor pravidiel na ochranu klienta bankových inštitúcií, ktorým sa riadia všetky členské banky Slovenskej bankovej asociácie. Kódex okrem iného zavádza aj inštitút bankového ombudsmana, ktorý rieši prípadné spory medzi klientom a bankou.

EURIBOR - Euro Inter Bank Offered Rate je medzibanková referenčná sadzba v rámci európskej ekonomickej a menovej únie, ktorá bola zavedená v roku 1999, za ktorú sú eurotermínové vklady

ponúkané jednou bankou inej banke na medzibankovom trhu. Na výpočet a zverejňovanie Euriboru bola zvolená spoločnosť Reuters.

Existenčné minimum, životné minimum - úroveň zabezpečujúca najnutnejšie základné životné podmienky. Podľa Čl. 39 ods. 2 Ústavy SR každý, kto je hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok. Základné životné podmienky sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.

Finančná gramotnosť - schopnosť používať poznatky a zručnosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť si celoživotné finančné zabezpečenie.

Finančné ciele - výsledky snaženia jedinca, prostredníctvom ktorých dosiahne žiadané ekonomické uspokojenie.

Finančné záujmy Európskej únie - zahŕňajú príjmy, výdavky a majetok v rámci rozpočtu Európskej únie, rozpočtov inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr, ako aj rozpočtov, ktoré tieto subjekty riadia a monitorujú

Finančný agent - osoba, ktorej činnosť spočíva v ponuke finančných produktov a v sprostredkovaní finančných produktov v prospech jednej alebo viacerých finančných inštitúcií. Finančný agent musí byť zapísaný v registri, ktorý vedie Národná banka Slovenska.

Finančný plán - dokument, ktorý identifikuje finančné ciele a potreby jednotlivca, očakávané budúce príjmy, úspory, investície, poistenie a činnosti zamerané na zvládanie dlhov; v typickom prípade obsahuje aj prehľad o čistom majetku fyzickej alebo právnickej osoby.

Finančný poradca - osoba poskytujúca klientovi konzultačnú a poradenskú činnosť na základe nestrannej analýzy širšieho počtu produktov, dostupných na finančnom trhu. Finančný poradca musí mať na vykonávanie činnosti povolenie udelené Národnou bankou Slovenska.

Finančný trh - systém trhových vzťahov, finančných inštitúcií, nástrojov a operácií, ktoré sprostredkujú pohyb dočasne voľných peňažných prostriedkov medzi jeho účastníkmi (veriteľmi a dlžníkmi).

Firemná filantropia - považuje sa za jednu z moderných foriem darčovstva, snaží sa riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvoja schopností ľudí s cieľom ich sebestačnosti.

Fixná úroková sadzba - fixná úroková sadzba je úroková sadzba pri úveroch, ktorá sa počas doby fixácie nemení. Obdobie fixácie vzniká na základe dohody medzi klientom a bankou. Fixná úroková miera sa najčastejšie používa pri hypotékach. Doba fixácie býva zvyčajne od 1 do 10 rokov.

Fond ochrany vkladov - je zo zákona poverený zabezpečovaním a výkonom činností, súvisiacich s ochranou vkladov fyzických osôb a zákonom vymedzených právnických osôb, uložených v bankách a pobočkách zahraničných bánk, ktoré sú účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike, a to sú najmä:

- sústreďovanie finančných príspevkov od bánk a pobočiek zahraničných bánk do Fondu ochrany vkladov a nakladanie s týmito finančnými príspevkami a

- poskytovanie náhrad za nedostupné vklady v bankách a v pobočkách zahraničných bánk, v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o ochrane vkladov a všeobecnými podmienkami vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné bankové vklady.

V súčasnosti sú vklady v bankách v SR a v ďalších krajinách EÚ chránené jednotne do výšky 100 000 EUR. Z toho dôvodu nie je účastníkom systému ochrany vkladov žiadna pobočka zahraničnej banky.

Formy úplatkov – úplatkom môže byť vec hnutelná (napr. peniaze, auto, šperk) alebo vec nehnuteľná (napr. pozemok, byt, nebytový priestor); plnenie majetkovej povahy (napr. oprava domu, prenájom bytu za zvýhodnenú cenu); plnenie nemajetkovej povahy (napr. prednostné vybavenie pasu alebo vodičského preukazu).

Garančný fond investícií - fond slúžiaci na výplatu náhrad za nedostupný klientsky majetok: prijatým obchodníkom s cennými papiermi alebo zahraničným obchodníkom s cennými papiermi, správcovskou spoločnosťou alebo zahraničnou správcovskou spoločnosťou na vykonanie

investičnej služby. V súhrne však jednému klientovi alebo inej oprávnenej osobe patrí náhrada z fondu najviac vo výške 50 000 EUR.

GSM banking – je bankovníctvo uskutočňované prostredníctvom mobilného telefónu. Banka do telefónu nahrá vlastnú bankovú aplikáciu, ktorá sa zobrazí v menu telefónu. Prístup k tejto aplikácii je chránený bankovým PIN, ktorý sa nazýva BPIN. Následne stačí listovať v menu aplikácie a vybrať niektorú zo základných služieb. Informácie o vami vybranej službe získate formou textovej správy na mobilný telefón, alebo formou e-mailu do e-mailovej schránky, ktorá je predtým definovaná. Všetky dáta sú šifrované a každý mobilný telefón je vybavený bezpečnostným čipom, ktorý v kombinácii s PIN kódom jednoznačne klienta identifikuje. Bezpečnosť je zaručená aj viacerými prístupovými heslami.

Hodnoty, rebríček hodnôt - presvedčenie jednotlivca o tom, čo je dôležité, uznávané a hodnotné. Toto presvedčenie často ovplyvňuje rozhodnutia jednotlivca.

Home banking - komunikácia klienta s bankou prebieha formou internetu. Na počítači, ktorý je pripojený na internet, musí byť nainštalovaný software dodaný bankou. Je bezpečnejšia ako internet banking, keďže spravujete svoj bankový účet cez Váš osobný počítač. Nevýhoda je v tom, že je potrebné inštalovať software, potrebný na pripojenie sa na Váš bankový účet a naviac nemáte k svojmu účtu pohodlný prístup z ľubovoľného miesta.

Hrubá mzda (brutto) - je mzda pred odpočítaním daní, zdravotného a sociálneho poistenia a ďalších povinných a dobrovoľných zrážok.

Hypotéka - je dlhodobý úver, ktorého účelom je nadobudnutie, výstavba alebo rekonštrukcia nehnuteľnosti. Podmienkou jeho poskytnutia je zriadenie záložného práva na nehnuteľnosť v prospech banky. Pod hypotékou sa môže rozumieť hypotekárny úver v zmysle zákona o bankách alebo iný úver zaručený nehnuteľnosťou. Takýto úver, na rozdiel od hypotekárneho úveru, môže byť poskytnutý aj do výšky 100 a viac percent hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si však v tomto prípade nemôže uplatniť nárok na štátnu podporu.

Hypotekárny úver - je úver s lehotou splatnosti najmenej 4 roky a najviac 30 rokov. Je zabezpečený záložným právom k tuzemskej nehnuteľnosti, financovaný prostredníctvom vydávania a predaja hypotekárnych záložných listov hypotekárnou bankou, ktoré poskytuje hypotekárna banka na zákonom stanovené účely. Môže byť poskytnutý maximálne do výšky 70 % hodnoty založenej nehnuteľnosti. Klient si v prípade hypotekárneho úveru môže uplatniť nárok na štátnu podporu, ak ju štát poskytuje.

Charge karta - je druh úverového produktu naviazaného na platobnú kartu. Držiteľ takejto karty vykonáva, podobne ako pri kreditnej karte, počas daného obdobia, zvyčajne 1 mesiaca, transakcie maximálne do výšky schváleného úverového limitu. Na konci obdobia však musí na rozdiel od kreditnej karty uhradiť celý dlh a nemá možnosť splatiť dlh splátkami v neskorších obdobiach.

Chudoba, hmotná núdza - v Slovenskej republike pojem chudoba nie je legislatívne definovaný pojmom. Za jeho synonymum možno považovať pojem hmotná núdza. Hmotná núdza je stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum, ustanovené osobitným predpisom (zákon o životnom minime) a občan a fyzické osoby, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením. S chudobou súvisia aj všeobecné pojmy: sociálne minimum a existenčné minimum, ktoré nie sú oficiálne zadefinované a ani legislatívne upravené.

IBAN (International Bank Account Number) - medzinárodné číslo bankového účtu, používané pri zahraničných transakciách v rámci EÚ, ktoré má rovnakú štruktúru vo všetkých krajinách únie. Prvé dva znaky sú vždy povinné alfabeticke a predstavujú kód krajiny. Ďalšie dva znaky sú povinné numerické a predstavujú kontrolné číslice a posledná časť môže obsahovať maximálne do 30 znakov rôzneho charakteru.

Imprinter – (niekedy nazývaný aj žehlička), je mechanické zariadenie, ktoré sníma z embosovanej platobnej karty vytlačené (tzn. embosované) údaje, ktorými sú číslo karty, doba jej platnosti a meno majiteľa karty. Tieto údaje sa následnej objavujú na doklade o platení, ktorá sa vytlačí a zákazník (majiteľ karty) ju podpíše. Prostriedky nie sú z účtu klientovi odúčtované

okamžite, ale až po doručení dokumentácie (dokladu o predaji) o vykonanej transakcii obchodníkom svojej banke. Dnes sa už používajú výnimočne.

Impulzívne kupovanie - kupovanie tovarov alebo služieb bez predchádzajúceho zváženia potrieb, cieľov alebo dôsledkov.

Indexácia - spôsob zachovania reálnej hodnoty poistného plnenia, ktorý je dohodnutý v poistnej zmluve, formou zvyšovania poistnej sumy a poistného v dôsledku existujúcej inflácie.

Inflácia – dochádza k všeobecnému rastu cien tovarov a služieb, nielen k rastu cien jednotlivých položiek. To znamená, že za jedno euro sa toho dá kúpiť menej ako v minulosti, resp. euro má menšiu hodnotu ako kedysi. Znehodnotenie peňazí, ktorého najčastejším prejavom je celkové zvýšenie cenovej hladiny tovarov a služieb v ekonomike. Opakom je menej bežná deflácia. Rast obeživa v miere presahujúcej množstvo tovaru a služieb na trhu. Výpočet inflácie spotrebiteľských cien v eurozóne uskutočňuje každý mesiac Eurostat. Harmonizovaný index spotrebiteľských cien (Harmonised Index of Consumer Prices – HICP) pokrýva v priemere 700 tovarov a služieb.

Inkaso, príkaz na inkaso - je spôsob pravidelnej úhrady za služby, ako sú elektrina, nájomné, plyn, telefón, ktorý sa používa v prípadoch, ak uhrádzaná suma nie je rovnaká. Na vytvorenie inkasného spôsobu platenia je nevyhnutné, aby klient, ktorý je majiteľom účtu, dal svojej banke písomný súhlas na prevod prostriedkov zo svojho účtu, v prospech účtu príjemcu. Ide teda o druh (prevodného) príkazu, ktorý vykonáva banka na pokyn príjemcu, z účtu klienta.

Investovanie - činnosť, zameraná na rozloženie (umiestnenie) voľného kapitálu, s cieľom jeho zhodnotenia. Najčastejšie ide o nákup cenných papierov, ako sú akcie, dlhopisy, podielové listy a nehnuteľnosti, za účelom dosiahnutia zisku po istom čase. S investovaním je spojené riziko straty, preto je potrebné analyzovať a rozložiť riziko (minimalizovať ho), vyhodnotiť výšku možného výnosu (investičná stratégia) a stanoviť trvanie investície (investičný horizont).

Istina - je požičaná suma peňazí, z ktorej banka počíta výšku úrokov, a ktorá sa splácaním znižuje.

Jednoduchý úrok - úrok, počítaný periodicky výlučne z istiny úveru alebo z istiny investície, bez zahrnutia predchádzajúcich získaných úrokov.

Kapitálová strata - peňažná strata, ktorá vznikne, keď predajná cena majetku klesne pod pôvodnú kúpnu cenu majetku.

Kapitálový výnos - príjem, ktorý sa dosiahne, keď predajná cena majetku presiahne jeho pôvodnú kúpnu cenu.

Kariéra - predstavuje, v širšom zmysle slova, spôsob života a sociálne prostredie, v ktorom trávime väčšinu času dňa, a ktoré sa úzko prelínajú s naším osobným životom. Preto je naplánovanie „správnej“ kariéry pre každého z nás zásadným krokom na dosiahnutie pocitu spokojnosti a kľúčom na dosiahnutie očakávaných životných štandardov.

Karty s uloženou hodnotou - predplatené plastové karty, ktoré umožňujú nákup do výšky predplateného limitu. Po jeho vyčerpaní sa karta zničí alebo ak je "dobíjateľná", je možné jej limit opätovne doplniť z účtu.

Korupcia – pojem korupcia nie je v slovenskom právnom poriadku presne definovaný prostredníctvom určitej jednotiacej definície, ktorá by vystihovala spoločné znaky všetkých rozličných foriem korupčného správania. Vo všeobecnosti sa korupciou rozumejú protispoločenské a protiprávne javy vo verejnom aj súkromnom sektore, ktoré sú v oblasti trestného práva charakterizované najmä ako prijímanie úplatku, podplácanie a nepriama korupcia. Môže ísť aj o akékoľvek iné správanie osôb (voči osobám), ktorým sú zverené kompetencie vo verejnom alebo súkromnom sektore, ktoré odporuje povinnostiam vyplývajúcich z ich postavenia a smeruje k získaniu nenáležitých výhod.

Korupcia a úplatkárstvo – pojem korupcia je širší ako pojem úplatkárstvo. Ukrývajú sa pod ním trestné činy prijímania úplatku, podplácania, nepriameho úplatkárstva a niekedy aj zneužívania právomoci verejného činiteľa.

Krádež identity - je vydávanie sa za inú osobu používaním jej mena, čísla kreditnej alebo debetnej karty, čísla sociálneho zabezpečenia alebo iných osobných informácií za účelom spáchania podvodu.

Kreditná karta - je úverový produkt, ktorý umožňuje klientovi čerpať úver, do bankou schválenej výšky úverového limitu. Kreditná karta umožňuje, podobne ako debetná platobná karta, uskutočňovať platby a výbery hotovosti. Na rozdiel od debetnej platobnej karty, klient nemusí mať v banke bežný účet. Majiteľ kreditnej karty môže čerpať úver počas istého obdobia (väčšinou 30 až 50 dní) bezúročne. Po uplynutí bezúročného obdobia musí klient zaplatiť minimálnu splátku (od 5 do 10 % z vyčerpanej sumy) a zostatok úverového limitu môže použiť v ďalšom období.

Krivé obvinenie, krivá výpoveď, krivá prisaha – tzv. iné formy rušenia činnosti orgánov verejnej moci súvisia podľa § 345 a § 346 Trestného zákona s povinnosťou oznamovať korupciu, resp. s trestnoprávnou zodpovednosťou za neoznámenie trestného činu.

Lehota splatnosti úveru - je doba, počas ktorej dlžník spláca úver formou pravidelných splátok. Od lehoty splatnosti je závislá výška splátky. Dlhšia lehota splatnosti znižuje pravidelné splátky, vďaka čomu sa zvyšuje dostupnosť úveru, ale zároveň rastie celková cena úveru.

LIBOR – London Inter Bank Offered Rate je medzibanková referenčná sadzba, ktorá bola zavedená na londýnskom medzibankovom trhu. Je to teda sadzba za ktorú si banky navzájom požičiavajú voľné krátkodobé zdroje. LIBOR je referenčná úroková sadzba na GBP, USD a iné euromeny kótovaná každý pracovný deň v Londýne o 11. 00 hod. miestneho času.

Likvidita - je schopnosť uhrádzať svoje záväzky. Vlastnosť aktíva/majetku, ktorá umožňuje vymeniť ho za hotovosť bez straty hodnoty.

Mailbanking - využíva komunikáciu medzi bankou a klientom prostredníctvom internetu. Cieľom je poskytnúť rýchle informácie o operáciách vykonaných na účte v elektronickej forme. Na používanie je potrebné v banke uzavrieť zmluvu o využívaní príslušných služieb a uviesť e-mailovú adresu, na ktorú majú byť správy doručované. Princíp služby spočíva vtom, že banka posiela informácie priamo na e-mailovú adresu klienta. Na zaručenie bezpečnosti prenášaných správ sa používa niekoľko spôsobov v závislosti od požiadaviek klienta. Banky poskytujú uvedenú službu väčšinou bezplatne.

Majetok - predstavuje hmotné i nehmotné prostriedky, ktoré vlastní fyzická osoba alebo právnická osoba a prinášajú jej ekonomický úžitok. Z časového hľadiska môže ísť o dlhodobý majetok alebo krátkodobý majetok.

Malus - postih poisteného z dôvodu nepriaznivého škodového priebehu poistenia. Malus sa zvyčajne uskutočňuje formou prirážky na poistnom od poistného obdobia, nasledujúceho po vzniku poistnej udalosti.

Medziúver - je špecifický úverový produkt, poskytovaný len stavebnými sporiteľňami, ktorý slúži na preklopenie časového obdobia do pridelenia cieľovej sumy, uvedenej v zmluve o stavebnom sporení.

Miera výnosnosti - ročné výnosy investície, vyjadrené v percentách investovanej sumy; tiež známe ako výnos. Príklad: Ročná dividendá vo výške 3 eura vydelená cenou akcie 34 eur = 0,088; čo predstavuje mieru výnosnosti 8,8 %.

Mimoriadna splatnosť úveru - nastáva v prípade, ak klient jednostranne porušil podmienky, za ktorých mu bol poskytnutý úver. V takomto prípade je klient povinný banke splatiť úver, v termíne stanovenom bankou, v celej výške. Podmienky vyhlásenia mimoriadnej splatnosti úveru sú stanovené v zmluve o poskytnutí úveru a v obchodných podmienkach. Najčastejším dôvodom na mimoriadnu splatnosť úveru je meškanie so splátkami úveru, použitie úveru na iný účel, ako bol v zmluve stanovený, a poskytnutie nepravdivých údajov banke.

Mzda - cena práce, obvykle počítaná podľa mzdovej tarify alebo mzdovej sadzby. Vypláca sa v dohodnutých termínoch, spravidla mesačne.

Náhrada škody - odškodnenie za určitú utrpenú ujmu. Poskytuje sa v peniazoch alebo ako vecné plnenie.

Nájomná zmluva - zmluva, ktorou prenajímateľ prenecháva za nájomné nájomcovi vec, aby ju dočasne (v dojednanej dobe) užíval alebo z nej bral aj úžitky.

Náklady obetovanej príležitosti - hodnota možných alternatív, ktorých sa osoba vzdá pri výbere jednej na úkor inej, tiež nazývaná alternatívne náklady.

Nákup na splátky - plán zakúpenia výrobku s malou alebo nulovou akontáciou, jeho prenajatím až do doby vyplatenia poslednej splátky. V momente vyplatenia poslednej splátky celá vyplatená suma prevyšuje kúpnu cenu výrobku.

Národná stratégia ochrany finančných záujmov Európskej únie v Slovenskej republike - je strategický dokument schválený uznesením vlády SR č. 547 z 27. júna 2007, ktorého cieľom je zabezpečiť plnenie povinností, ktoré Slovenskej republike (ďalej len „SR“) vyplývajú z článku 325 Zmluvy o fungovaní EÚ, a to prijímanie potrebných opatrení s cieľom zabezpečiť finančným záujmom Európskej únie rovnako dôslednú ochranu, akú SR poskytuje svojim vlastným finančným záujmom.

Negatívne dopady korupcie – korupcia ako patologický jav spoločnosti ohrozuje právny štát, demokraciu a ľudské práva, podkopáva dobrú vládu, slušnosť a sociálnu spravodlivosť. Ekonomicky je nákladná, má za následok zvyšovanie cien, štátneho dlhu, znižovanie kvality tovarov, neefektívnosť trhu. Korupcia celkovo vedie k morálnemu, kultúrnemu a hospodárskemu úpadku krajiny, je prekážkou rozvoja, bráni rovnosti šancí a spôsobuje anarchiu a spoločenský rozvrat. Korupcia predstavuje problém právny, sociologický, ekonomický, politologický, preto musí byť vnímaná širokospektrálne a spoločnosť musí vytvárať kultúru odmietania korupcie.

Neoznámenie trestného činu korupcie – je trestný čin v zmysle Trestného zákona. **Povinnosť** oznamovať korupciu je uložená v ustanovení § 340 Trestného zákona, ktorý upravuje trestnú zodpovednosť za neoznámenie trestného činu. Podmienkou je, aby sa osoba hodnoverným spôsobom dozvedela o tom, že bol spáchaný niektorý z trestných činov korupcie.

Neplnenie - nesplnenie finančných záväzkov alebo porušenie zmluvy.

Nepovolené prečerpanie - ak klient minie viac peňazí, ako je jeho stav na bežnom účte a s bankou nemá dohodu o poskytnutí kontokorentného úveru (povolené prečerpanie „povolený debet“), nastane nepovolené prečerpanie. Klient z prečerpanej sumy platí výrazne vyšší úrok, ako je to v prípade povoleného prečerpania alebo kreditnej karty.

Nepriama korupcia – (§ 336 Trestného zákona) je založená na prijímaní úplatku osobou, ktorá má ďalej svojim vplyvom pôsobiť na iného, aby ten poskytol podplácajúcej osobe určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia alebo na podplácaní takejto, na iného pôsobiacej osoby.

Neprekazenie trestného činu korupcie - je trestný čin v zmysle Trestného zákona. Ustanovenie § 341 Trestného zákona ukladá povinnosť prekaziť spáchanie alebo dokončenie trestného činu korupcie osobne alebo prostredníctvom inej spôsobilej osoby alebo príslušného orgánu, ak sa osoba hodnoverným spôsobom dozvedela, že iný pripravuje alebo pácha trestný čin korupcie. Prekaziť trestný čin korupcie možno aj jeho včasným oznámením orgánom činným v trestnom konaní alebo Policajnému zboru.

Nezrovnalosť – je akékoľvek porušenie ustanovenia práva spoločenstva vyplývajúce z konania alebo opomenutia hospodárskeho subjektu, dôsledkom čoho je alebo by bolo poškodenie všeobecného rozpočtu spoločenstiev alebo rozpočtov nimi spravovaných, buď zmenšením, alebo stratou výnosov plynúcich z vlastných zdrojov vybraných priamo v mene spoločenstiev alebo neoprávnenou výdavkovou položkou“ (Nariadenie Rady (ES, Euratom) č. 2988/1995)

Neživotné poistenie - je samostatný druh poistenia, ktorý zahŕňa poistenie úrazu, poistenie choroby, hnutelných a nehnuteľných vecí proti rôznym rizikám, poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú inej osobe, poistenie úveru, kaucie a rôznych finančných strát, poistenie právnej ochrany, asistenčné služby a pod.

Nominálna úroková miera - je bežná úroková miera, uvedená v zmluve alebo v úrokovom lístku banky, ktorá však na rozdiel od reálnej úrokovej miery neodráža vplyv očakávanej inflácie.

Núdzový fond - peniaze, vyčlenené na neočakávané výdavky alebo na živobytie, v prípade straty zamestnania.

Obchodné podmienky, všeobecné obchodné podmienky - sú dokumentom, ktorý upravuje všetky vzťahy medzi klientom a poskytovateľom finančnej služby a sú spravidla súčasťou zmluvy o finančných službách. Súčasťou obchodných podmienok sú napríklad: definície pojmov, spôsob zriadenia, vedenia, zrušenia bežného účtu, spôsob vykonávania platobného styku, spôsob spoplatňovania poskytovaných služieb, spôsob informovania klienta o zmenách a podobne.

Obchodný plán - pomáha zamerať sa na svoje obchodné ciele, analyzuje ich, vyjasňuje si štruktúru a aktivity manažmentu na vymedzený časový úsek dopredu. Vytvára kritériá, meradlo úspechu, či neúspechu. Je to ideálny dokument na potvrdenie serióznosti spoločnosti a je podmienkou strednodobého až dlhodobého plánovania.

Obligácia - (pozri pojem Dlhopis)

Odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF (OCKÚ OLAF) – na účely plnenia záväzkov vyplývajúcich z článku 325 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vláda Slovenskej republiky (SR) poverila funkciou koordinačného útvaru pre boj proti podvodom odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF, ktorý je organizačným útvarom sekcie kontroly a boja proti korupcii Úradu vlády SR. Úlohou OCKÚ OLAF je koordinovať legislatívne, administratívne a operatívne činnosti a na tento účel úzko spolupracovať s orgánmi a inštitúciami SR zapojenými do systému tejto ochrany – do siete AFCOS („partneri siete AFCOS“). V rámci tejto úlohy OCKÚ OLAF prijíma od partnerov siete AFCOS návrhy na začatie diskusie o zmenách a doplneniach právnych predpisov a o administratívnych a operatívnych činnostiach, ktoré pomáhajú zabezpečiť ochranu finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike. Tieto návrhy predložené partnermi siete AFCOS posudzuje Riadiaci výbor.

Odňatie, zabavenie veci - zabavenie zábezpeky, často bez predchádzajúceho oznámenia, v prípade, že dlžník prestane splácať pôžičku.

Ochrana finančných záujmov Európskej únie (OFZ EÚ) - súbor opatrení zameraných na zabezpečenie efektívnosti a transparentnosti tvorby zdrojov všeobecného rozpočtu EÚ, efektívnosti, účelnosti, hospodárnosti a transparentnosti nakladania s prostriedkami tohto rozpočtu, rozpočtov ním spravovaných, ako aj nakladania s majetkom EÚ, jej inštitúcií a orgánov. Znamená prijímanie potrebných opatrení s cieľom zabezpečiť finančným záujmom Európskej únie rovnako dôslednú ochranu, akú Slovenská republika poskytuje svojim vlastným finančným záujmom.

OLAF - (z francúzskeho Office européen de Lutte Antifraude/Office de Lutte Anti-Fraude) je Európsky úrad pre boj proti podvodom, ktorého cieľom je chrániť finančné záujmy EÚ, bojovať proti podvodom, korupcii a všetkým ďalším nezákonným aktivitám, vrátane zneužitia úradnej moci v rámci európskych inštitúcií, prostredníctvom výkonu interných a externých administratívnych vyšetrovaní. Pravidelne a úzko spolupracuje s príslušnými orgánmi členských štátov na účel koordinácie ich činností. OLAF pomáha členským štátom pri ich aktivitách v boji proti podvodom poskytovaním potrebnej pomoci a technického know-how. Prispieva k vypracovávaniu politiky Európskej únie pre boj proti podvodom pri ochrane finančných záujmov EÚ a podniká nevyhnutné kroky na posilnenie príslušných právnych predpisov.

Osobný dôchodkový účet - je samostatným účtom sporiteľa, ktorý si sporí prostriedky v systéme starobného dôchodkového sporenia, v tzv. II. pilieri. Na tomto účte sa akumulujú nasporené finančné prostriedky v podobe tzv. dôchodkových jednotiek. Výška nasporenej sumy na osobnom dôchodkovom účte závisí, jednak od množstva odvedených finančných prostriedkov na tento účet a jednak od úspešnosti investičnej stratégie dôchodkovej správcovskej spoločnosti.

p. a. (Per annum) - je skratka používaná v súvislosti s úrokovou sadzbou pri úveroch a vkladoch a znamená „za rok“. Napríklad: pri vkladoch úroková sadzba označená ako 5 % p. a. znamená, že za rok na vklade získate 5 % z vložených peňazí.

PIN (Personal Identification Number) - zvyčajne štvormiestne osobné identifikačné číslo viažuce sa k platobnej karte. PIN umožňuje vykonávať transakcie, ako sú napr. platba za tovar v obchode alebo vyber peňazí z bankomatu.

Plán príjmov a výdavkov - je to iný výraz pre rozpočet.

Platobná karta - umožňuje majiteľovi vyberať hotovosť (napríklad z bankomatu alebo na pobočke banky) a uhrádzať platby za tovary a služby (pomocou platobného terminálu alebo imprinteru). Najrozšírenejším druhom platobných kariet na Slovensku je debetná karta, ktorá je naviazaná na bežný účet a majiteľ karty používa vlastné finančné prostriedky z vlastného účtu. Ďalším druhom je kreditná karta, v prípade ktorej klient čerpá úver z banky.

Platobná metóda - spôsob vyrovnania finančného záväzku – hotovosťou, bezhotovostne (platobným príkazom), poštovým peňažným poukazom, kreditnou kartou, debetnou kartou, čipovou kartou alebo kartou s predplatenou hodnotou a iné.

Platobný príkaz - je pokyn klienta, adresovaný banke na uskutočnenie bankového prevodu (pripísania alebo odpísania peňažných prostriedkov). Rozlišujeme príkaz na úhradu a na inkaso.

Klient môže vykonať bankový prevod niekoľkými spôsobmi:

- jednorazovým prevodným príkazom na úhradu,
- trvalým prevodným príkazom na úhradu,
- hromadným prevodným príkazom na úhradu,
- jednorazovým príkazom na inkaso (inkasom),
- trvalým príkazom na inkaso,
- prostredníctvom platobnej karty alebo iného platobného prostriedku.

Platobný príkaz môže byť podaný v papierovej podobe na pobočke banky alebo elektronicky – napr. cez internetbanking.

Platobný terminál (POS - Point of Sale) - je elektronické zariadenie v obchodoch, ktoré umožňuje klientovi platiť za tovar a služby bezhotovostne, pomocou platobnej karty. Softvér platobných terminálov je schopný sledovať tržby, zásoby a informácie o zákazníkoch.

Podania verejnosti týkajúce sa poškodzovania finančných záujmov EÚ – na webovej stránke OCKÚ OLAF je uverejnená informácia o e-mailovej adrese nezrovnalosti@vlada.gov.sk, na ktorú môže verejnosť zasielať podnety týkajúce sa podozrenia zo zneužitia prostriedkov rozpočtu EÚ

Podielový fond - spoločný majetok podielnikov, zhromaždený a spravovaný správcovskou spoločnosťou, ktorá vydáva podielové listy a investuje tento majetok. Správca fondu investuje do diverzifikovaného portfólia cenných papierov, akými sú napr. akcie, dlhopisy alebo nástroje peňažného trhu. Podielový fond je založený na účely zhodnotenia majetku podielnikov formou investovania na finančných trhoch. Majetkové práva podielnikov sú reprezentované podielovými listami.

Podielový list – je cenný papier, s ktorým je spojené právo podielníka na zodpovedajúci podiel na majetku v podielovom fonde a právo podieľať sa na výnosoch z tohto majetku. Môže znieť na jeden alebo viac podielov podielníka. Podielové listy sú vydávané na meno alebo na doručiteľa. Podielové listy sú vydávané správcovskými spoločnosťami. Podielník nie je vlastníkom spoločnosti, preto nerozhoduje na jej valnom zhromaždení. Podielové listy zabezpečujú ich majiteľom podiel na výnosoch zo vzájomného investovania do cenných papierov alebo iných majetkových hodnôt.

Podnikateľ - fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá vykonáva sústavnú činnosť vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku, na základe oprávnenia alebo zo zákona. Podniká na vlastný účet, hospodári s majetkom a nesie podnikateľské riziko.

Podplácanie – (§ 332 až 335 Trestného zákona) znamená sľúbiť, ponúknuť alebo poskytnúť určité plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy zo strany podplácajúcej osoby, na ktoré by inak podplácaná osoba nemala nárok za to, aby podplácajúcej osobe poskytla určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia. Ide o tzn. aktívnu korupciu, osoba podpláca.

Podozrenie z podvodu – je nezrovnalosť, ktorá vyvolá začatie správneho alebo súdneho konania na vnútroštátnej úrovni s cieľom zistiť existenciu úmyselného správania, najmä podvodu, ako sa uvádza v článku 1 ods. 1 písm. a) Dohovoru.

Podvod - úmyselné konanie, ktorým niekto uvedie inú osobu do omylu alebo využije jej omyl na obohatenie seba alebo niekoho iného.

Podvod - je podľa článku 1 ods. 1 Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev vypracovaného na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „Dohovor“), vymedzený takto:

a) **podvod v oblasti výdavkov rozpočtu EÚ** znamená každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

- používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonné zadržiavanie finančných prostriedkov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene, neuverejnenia informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako je uvedené vyššie,
- sprenevery týchto finančných prostriedkov na iné účely než účely, na ktoré boli tieto prostriedky pôvodne poskytnuté

b) **podvod v oblasti príjmov** ako každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

- používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonný úbytok zdrojov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene,
- nezverejnenia informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako je uvedené vyššie,
- sprenevery právoplatne nadobudnutého zisku s rovnakým účinkom ako je uvedené vyššie.

Poistenie súkromné - je organizované ako dobrovoľné (nepovinné), pričom sa v ňom okrem princípu solidarity výrazne uplatňuje aj princíp individuálnosti. Vykonávajú ho komerčné inštitúcie na ziskovom princípe. Výšku poistného, výšku poistného plnenia a ďalšie dôležité podmienky tohto poistenia určuje poistná zmluva.

Poistenie verejné - ide o povinné poistenie, kde okruh poistencov a aj výšku poistného upravuje zákon. Hlavnými druhmi verejného poistenia sú sociálne poistenie realizované Sociálnou poisťovňou a zdravotné poistenie realizované zdravotnými poisťovňami. Verejné poistenie je organizované ako povinné poistenie na princípe solidarity.

Poistenie zodpovednosti - je poistenie, pri ktorom má poistený právo, aby poisťovňa za neho zaplatila škodu, ktorú on spôsobil niekomu inému (napr. pri vytopení susedov).

Poistený - osoba uvedená v poistnej zmluve, ktorej vyplýva z poistenia právo na poistné plnenie ak nastane poistná udalosť, a to bez ohľadu na to, či poistenie dohodla sama alebo iná osoba (poistník).

Poistka - je písomné potvrdenie poisťovateľa o uzavretí poistnej zmluvy.

Poistná doba - je doba, na ktorú bolo poistenie dohodnuté.

Poistná suma - horný limit finančnej náhrady, ktorú poisťovateľ poskytne v prípade poistnej udalosti, ak sa splnia podmienky, dohodnuté v poistnej zmluve.

Poistná udalosť - je udalosť, ktorá je bližšie určená v poistnej zmluve a na základe ktorej vzniká právo na vyplatenie poistného plnenia (napr. pri havárii autobusu — škodová udalosť) utrpí škodu 5 ľudí (5 poistných udalostí).

Poistná zmluva - je zmluva, ktorou sa poisťovateľ zaväzuje poistenému poskytnúť poistné plnenie, ak nastane poistná udalosť, v zmluve bližšie určená. Osoba, ktorá s poisťovateľom zmluvu uzavrela (poistník) sa zaväzuje platiť poisťovateľovi dohodnuté poistné.

Poistné - cena za poistenie. Môže byť platené jednorazovo, za celú dobu poistenia (jednorazové poistné) alebo v dohodnutých časových obdobiach, napr. mesačne, štvrťročne, polročne, ročne (bežné poistné).

Poistné obdobie - je časové obdobie, dohodnuté v poistnej zmluve, za ktoré sa platí poistné (tzv. bežné poistné).

Poistné plnenie - je plnenie, ktoré je poisťovateľ povinný poskytnúť, ak nastala poistná udalosť. Poisťovateľ ho poskytne v súlade s obsahom poistnej zmluvy.

Poistník - osoba (fyzická alebo právnická), ktorá s poisťovateľom uzatvorila poistnú zmluvu. Je povinná platiť poistné za poistnú ochranu a má práva stanovené v poistnej zmluve. Má aj právo zmluvu vypovedať.

Poisťovateľ - právnická osoba, ktorá má povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti, v súlade s platnou legislatívou.

Porovnávacie nakupovanie - proces získavania informácií o produktoch a službách, s cieľom nájsť najvyššiu kvalitu alebo vlastnosti, za najpriaznivejšiu cenu.

Portfólio - súbor cenných papierov — akcií, dlhopisov, podielových listov a nehnuteľností, ktoré investor vlastní.

POS (pozri pojem Platobný terminál)

Povolené prečerpanie (kontokorent, kontokorentný úver) - je úverový produkt, ktorý banka môže poskytnúť klientovi spolu s bežným účtom. Banka klientovi umožňuje ísť do „mínusu". Ide v podstate o predschválený úver, ktorého veľkosť sa odvíja od výšky príjmu poukazovaného na účet. Povolené prečerpanie musí byť medzi klientom a bankou uvedené a dohodnuté v zmluve.

Pôžička do výplaty - vysoko úročená rýchla pôžička, poskytovaná špecifickými podnikmi, ktoré prispôsobujú cyklus jej splácania výplatným dňom dlžníka. Túto prax v niektorých štátoch zakazuje zákon.

Pracovné miesto - pozícia v zamestnaní, so špecifickými povinnosťami a odmenou.

Pracovný príjem - je príjem zo zamestnania vrátane provízií.

Predčasné splatenie úveru - ak klient banke po vzájomnej dohode uhradí nesplatenú časť úverovej pohľadávky skôr, ako bola pôvodne dojednaná lehota splatnosti úveru v úverovej zmluve, ide o predčasné splatenie úveru. Takáto dohoda medzi bankou a klientom musí mať vždy písomnú formu. V niektorých prípadoch je predčasné splatenie úveru spoplatnené.

Prehľad peňažných tokov - prehľad príjmov a platieb za dané obdobie; pomáha pri zostavovaní rozpočtu; tiež známy pod názvom výkaz príjmov a výdavkov.

Príjem - v domácnosti sú to peniaze, zarobené zo zamestnania, podnikania alebo z investovania do cenných papierov, výhry a pod. V podnikaní je to suma peňazí, ktoré podnikateľ získava z predaja svojich výrobkov, tovarov alebo služieb. Ide o prírastok peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov (napr. šeky, peňažné poukážky).

Prijímanie úplatku – (§ 328 až 331 Trestného zákona) znamená žiadať, dať si sľúbiť, či prijať určité plnenie majetkovej alebo nemajetkovej povahy, na ktoré by inak podplácaná osoba nemala nárok za to, aby podplácajúcej osobe poskytla určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia. Ide o tzn. pasívnu korupciu, osoba sa necháva podplácať.

Príjem z úrokov - peniaze, ktoré získava veriteľ od finančných inštitúcií, štátu, podnikov alebo iných subjektov za používanie jeho peňazí.

Prospekt cenného papiera - je to dokument, ktorý poskytuje podrobné informácie o podielových fondoch, akciách, dlhopisoch a iných investíciách, ponúkaných na predaj. Musí byť zverejnený prostredníctvom médií a internetu, pred začatím obchodovania.

Reálna úroková miera - zohľadňuje vplyv očakávanej inflácie. Ide teda o rozdiel medzi nominálnou úrokovou mierou a očakávanou infláciou. V prípade vkladov je z dlhodobého hľadiska dôležité, aby reálna úroková miera mala kladnú hodnotu. Jej záporná hodnota znamená, že v sledovanom období miera inflácie je vyššia ako ponúkaná nominálna úroková miera.

Reklama - Predvedenie, prezentácia, alebo iné oznámenie v každej podobe súvisiace s obchodnou, podnikateľskou alebo inou zárobkovou činnosťou s cieľom uplatniť produkty na trhu. (oprava MH SR)

Renta - je to pravidelný príjem, plynúci z vlastníctva majetku, ktorý môže byť vo finančnej alebo inej forme.

Revolvingový úver - automaticky obnovovaný úver. Po uplynutí dohodnutej lehoty pokračuje úverový vzťah s rovnakými podmienkami. Príkladom takéhoto úveru je kreditná karta.

Riadenie rizík - proces výpočtu rizika a vytvorenia spôsobov na jeho minimalizáciu alebo na zvládnutie straty, napr. zakúpením poistenia alebo diverzifikáciou (rozložením) investícií.

Riadiaci výbor pre ochranu finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike - je koordinačný a iniciatívny orgán zriadený vedúcim Úradu vlády SR na základe uznesenia vlády SR č. 547 z 27. júna 2007, ktorý v spolupráci s OCKÚ OLAF zabezpečuje plnenie úloh vyplývajúcich z vykonávania Národnej stratégie ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike.

Riziko - miera pravdepodobnosti straty alebo neistoty návratnosti investície.

Ročná percentuálna miera nákladov (RPMN) - predstavuje celkové náklady spojené s úverom (napr. spotrebiteľským) alebo pôžičkou. RPMN je číslo vyjadrené v percentách, ktoré spotrebiteľovi umožňuje jednoduché porovnanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek v predzmluvnej fáze. Do výpočtu sa zahŕňajú nielen výška úrokovej sadzby, ale aj poplatky, ktoré sú spojené s úverom alebo pôžičkou. Pre spotrebiteľa je najvýhodnejším úverom alebo pôžičkou tá, ktorá má najnižšiu hodnotu RPMN (pri rovnakej sume úveru a dobe, na ktorú je poskytnutý).

Rozhodovanie systematické - metóda výberu ďalších krokov, po získaní a vyhodnotení informácií a zvážení nákladov a prínosov rôznych alternatív a ich dôsledkov.

Rozpočet - plán príjmov a výdavkov na určité obdobie. Môže ísť pritom o rodinný rozpočet, rozpočet obce, štátny rozpočet.

Rozpočet Európskej únie - sú prostriedky daňovníkov, ktoré sa používajú pri realizácii politík schválených zákonodarcom Európskej únie (EÚ). Rozpočet EÚ je tvorený vlastnými zdrojmi a ostatnými príjmami. Vlastné zdroje EÚ možno charakterizovať ako príjmy pridelené raz a navždy EÚ s cieľom financovania svojho rozpočtu a plynúce do tohto rozpočtu automaticky bez potreby akéhokoľvek dodatočného rozhodnutia národných orgánov.

Vlastné zdroje EÚ sú tvorené clom, poľnohospodárskymi poplatkami, odvodmi z produkcie cukru, zdrojom založeným na dani z pridanej hodnoty (DPH) a zdrojom založeným na hrubom národnom dôchodku (HND). Podstatná časť rozpočtu EÚ je tvorená vlastnými zdrojmi, pričom malý podiel zabezpečujú ostatné príjmy (napr. dane a iné zrážky z platov zamestnancov, bankové úroky, príspevky z nečlenských krajín na určité programy spoločenstva a pod.).

Ručiteľ - je osoba, ktorá sa zaväzuje zaplatiť banke dlh namiesto dlžníka v prípade, ak dlžník neplatí riadne a včas.

Rýchle pôžičky - sú to vysoko úročené krátkodobé pôžičky, poskytované špecifickými podnikmi (nebankové subjekty), ktoré prispôbujú cyklus ich splácania výplatným dňom dlžníka. Túto prax v niektorých štátoch zakazuje zákon.

Sadzobník poplatkov banky - je dokument, v ktorom sú uvedené všetky poplatky banky. Cenník, spolu s obchodnými podmienkami banky, sú súčasťou každej zmluvy o poskytovaní bankových produktov a služieb. O cenách musí byť klient informovaný ešte pred podpisom zmluvy. Cenník musí banka zverejňovať na pobočke banky a na internete. O zmenách v cenníku musí byť klient informovaný 15 dní pred zmenou. Spôsob informovania je dohodnutý v zmluve alebo v obchodných podmienkach banky. Banka musí o zmenách informovať aj Národnú banku Slovenska, ktorá vybrané ceny zverejňuje na svojej webovej stránke. Počas trvania zmluvného vzťahu banka môže upraviť ceny. Ak klient nesúhlasí, má právo v súlade s obchodnými podmienkami odstúpiť od zmluvy.

Sankčná úroková sadzba, sankčný úrok - v prípade, ak klient pri úvere porušil podmienky zmluvy (napr. v prípade omeškania splátky), platí v banke sankčný úrok.

Sieť AFCOS - je štruktúra spolupracujúcich orgánov (partneri siete AFCOS) v členských štátoch EÚ, ktorej hlavným cieľom je vzájomne spolupracovať pri plnení úloh týkajúcich sa ochrany finančných záujmov EÚ a efektívne komunikovať s úradom OLAF Európskej komisie a s ostatnými členskými štátmi. Je to štruktúra kontaktných bodov v príslušných rezortoch pre boj proti podvodom. Tieto kontaktné body boli zriadené v predvstupovom období v štátoch, ktoré sa stali členmi EÚ v roku 2004. Sieť AFCOS v SR tvoria:

- orgány a inštitúcie prispievajúce do rozpočtu EÚ a tiež čerpajúce finančné prostriedky z rozpočtu EÚ
- orgány zodpovedné za kontrolu finančných prostriedkov poskytnutých z rozpočtu EÚ
- orgány zodpovedné za ochranu finančných záujmov EÚ

Túto sieť tvorí 11 ministerstiev (okrem MZV SR a MO SR), NKÚ SR, ÚVO, GP SR, SIS, NBS, FS SR, Bratislavský samosprávny kraj a ÚV SR.

SMS banking - komunikácia klienta s bankou prebieha formou mobilného telefónu cez funkciu SMS. Banka vám vystaví autentizačný kalkulátor, ktorý generuje kód, ktorý vkladáte do štruktúr SMS správy podľa predloženej predlohy. Forma a predloha SMS má pre každý úkon inú štruktúru, ktorú by ste si mali zapamätať. Nevýhodou je zložitá štruktúra SMS správ, pri ktorej si je treba dávať pozor, aby ste sa nepomýlili.

Sociálna dávka – dávka v hmotnej núdzi - je to všeobecný pojem, jeho synonymum a v legislatíve ukotvený pojem, je dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Hmotná núdza je stav. Kedy príjem členov domácnosti nedosahuje minimálnu hranicu príjmu (životné minimum) a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť príjem. Občanom v hmotnej núdzi sa poskytuje pomoc, a to formou dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Môže sa poskytovať v peňažnej forme, vecnej forme alebo kombinovanej forme. Sociálnou dávkou je aj finančný príspevok štátu pre rodiny s nezaopatrenými deťmi a finančný príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Sociálna podpora (rodinné dávky) - ide o rodinné dávky, financované zo štátneho rozpočtu, rozpočtu obce, prostredníctvom ktorých sa štát alebo obec priamo podieľa na riešení niektorých životných situácií (najmä narodenie, výživa a výchova dieťaťa). Nárok na rodinné dávky nie je podmienený platením príspevkov, či príjmovými pomermi oprávnených osôb.

Sociálna pomoc - predstavuje systém náhradných zdrojov, najčastejšie v situáciách hmotnej núdze najzraniteľnejších skupín obyvateľov. Občan, ktorý je bez príjmu alebo má minimálny príjem, má nárok na pomoc zo strany štátu formu dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke, ktoré sú dočasnou náhradou pracovného príjmu. Občan s ťažkým zdravotným postihnutím má nárok na sociálnu službu alebo kompenzáciu zdravotného postihnutia.

Sociálne minimum, životné minimum - za jeho synonymum možno považovať životné minimum. Životné minimum je spoločensky uznaná hranica príjmov fyzickej osoby, pod ktorou nastáva stav hmotnej núdze.

Sociálne poistenie - je to systém poistení (nemocenské, starobné, invalidné, úrazové, garančný fond, poistenie v nezamestnanosti, rezervný fond). Jeho úlohou je ochrana obyvateľov v rôznych situáciách (ako napr. materstvo, či pracovná neschopnosť), a to najmä pokiaľ ide o následky vo vzťahu k pracovnej sile. Podstata poistného systému vychádza z predchádzajúcej ekonomickej aktivity občanov a ich príjmov. Ide o systém zásluhovosti, ktorý je súčasťou reformy sociálneho poistenia, čo v praxi znamená, že výška poistnej dávky bude adekvátne odvodená z časti (odvodov do poistných fondov) prostriedkov do systému.

Splátka - splátka je pravidelná platba za poskytnutý úver, ktorú platí dlžník (klient) veriteľovi (napr. banke) v stanovených (zväčša mesačných) intervaloch. Splátka sa skladá z dvoch častí, zo splátky istiny a z úroku. Súhrn všetkých splátok tvorí celkovú výšku požičaných prostriedkov a úrokov zaplatených za poskytnutie úveru.

Splátkový kalendár - je rozpis jednotlivých splátok úveru, uvedený v zmluve. Splátkový kalendár úveru obsahuje termíny splatnosti a výšku jednotlivých splátok.

Spoluúčasť - je to dojednanie v poistnej zmluve, že poisťovňa zníži každé poistné plnenie o vopred dohodnutú sumu, ktorá môže byť určená v peniazoch alebo v percentách. Výška spoluúčasti má vplyv na poistné (čím vyššia spoluúčasť, tým nižšie poistné).

Sponzoring - je peňažná alebo iná forma podpory, poskytnutá za dohodnutú protislužbu. Sponzoring je teda „príspevok s protiplnením“. Sponzorský príspevok je možné poukázať najčastejšie na základe zmluvy o reklame, kedy príjemca vykáže činnosti smerujúce k naplneniu marketingových cieľov sponzora.

Sporenie - proces vyčleňovania časti príjmu na použitie v budúcnosti. Úspory sú zdrojom okamžitej hotovosti v prípadoch núdze a zároveň sú určené na plnenie krátkodobých cieľov a investovanie.

Sporiaci dlhopis - dokument, predstavujúci pôžičku na dobu dlhšiu než 1 rok, ktorá bude splatená spolu s úrokmi k presne stanovenému dátumu.

Sporiaci účet - je krátkodobý vkladový produkt, kombinácia terminovaného vkladu a bežného účtu. Na jednej strane poskytuje vyššie úročenie, podobne ako termínované vklady, na strane druhej peniaze na účte nie sú viazané, podobne ako na bežnom účte.

Spotrebiteľské úvery - sú špecifické typy úveru v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch. Spotrebiteľským úverom je každý úver, poskytnutý na viac ako 3 mesiace, v rozpätí od 200 do 20 000 eur, ktorého účelom nie je zabezpečenie bývania a je splácaný viac ako 4 splátkami. Najčastejšími úvermi, ktoré sa riadia podľa tohto zákona, sú spotrebiteľské úvery od bánk, kreditné karty, lízing, úvery a pôžičky splátkových spoločností.

Spotrebný úver - je úver, poskytnutý domácnostiam za účelom nákupu spotrebných tovarov alebo služieb, resp. zaobstarania bývania. Na rozdiel, od napr. investičných úverov sa predmet kúpy nestáva zdrojom príjmov na splatenie tohto úveru. Spotrebný úver môže mať podobu kontokorentného úveru (povolené prečerpanie, kreditnej karty, splátkového úveru) a úverov na bývanie (hypotéka, hypotekárny úver).

Správa o úverovej histórii - je záznam úverovej histórie dlžníka, vrátane takých informácií ako výška a typ využitého úveru, dlžné sumy, akékoľvek porušenia povinností (najmä povinnosť splácať), vyhlásenia bankrotu alebo daňové pohľadávky.

Stavebné sporenie - je účelový, štátom podporovaný produkt stavebných sporiteľní, ktorého cieľom je získať prostriedky na kúpu, výstavbu alebo rekonštrukciu bývania. Stavebné sporenie sa skladá z dvoch fáz. Prvou fázou je sporenie, keď klient ukladá na účet v stavebnej sporiteľni prostriedky, kde sa mu pravidelne pripisujú úroky a štátna prémie. Po splnení podmienok klient môže získať v druhej fáze stavebný úver.

Stavebný úver - je špecifický typ úveru, poskytovaný stavebnými sporiteľňami, určený najmä na účely zabezpečenia bývania. Samotnému poskytnutiu úveru predchádza fáza sporenia, ktoré je zvýhodnené štátnou prémie.

Strategický plán boja proti korupcii – strategický materiál prijatý Uznesením vlády SR č. 517 z 10. augusta 2011. Poskytuje stručný prehľad protikorupčných aktivít vlády SR a analyzuje trestnoprávnu úpravu korupcie na Slovensku. Ako súhrnný strategický materiál identifikuje oblasti potrebné rozpracovať na podmienky jednotlivých rezortov / inštitúcií s cieľom určiť konkrétne úlohy a termíny ich plnenia. Jeho cieľom je znižovať korupciu najmä vo verejnom živote a vo využívaní verejných zdrojov a zvyšovať transparentnosť.

Sťažnosť - vyjadrenie nespokojnosti s výrobkom/službou, často vo forme listu, adresovaného predávajúcemu alebo finančnej inštitúcii, ktorý dokumentuje problémy a uvádza požadované riešenie.

Šek - je cenný papier, predstavuje bezpodmienečný príkaz, ktorým príkazca (vystaviteľ šeku, majiteľ účtu v peňažnom ústave) dáva príkaz tomuto peňažnému ústavu (šekovníkovi), aby na ťarchu účtu príkazcu zaplatil určitú peňažnú čiastku doručiteľovi (majiteľovi) alebo osobe uvedenej na šeku (remitentovi).

Šek je:

a) platobný príkaz banke, splatný na videnie, t. j. pri jeho predložení, šek oprávňuje:

- peňažný ústav na zaplatenie uvedenej sumy na ťarchu účtu vystavovateľa šeku

- majiteľa šeku (resp. remitenta) na prijatie platby od označeného peňažného ústavu

b) cenný papier a práva z neho môže uplatniť len majiteľ šeku, resp. remitent

c) prísne formálny cenný papier. Šekom sú len tie platobné príkazy, ktoré zodpovedajú formálnym predpisom šekového zákona, t. j. obsahujú určité náležitosti

Šekové právo - upravuje právne vzťahy medzi zúčastnenými, vychádza u nás zo zmenkového a šekového zákona (zákon č. 191/1950 Zb. zmenkový a šekový v znení neskorších predpisov. Podobne ako pri zmenkách existujú dve oblasti šekového práva. Náš zmenkový a šekový zákon vychádza zo Ženevskej konvencie, ku ktorej sa pripojila väčšina európskych krajín.

Škodová udalosť - udalosť, z ktorej vznikla škoda a je dôvodom vzniku práva poškodeného na poistné plnenie. V rámci jednej škodovej udalosti môže vzniknúť niekoľko poistných udalostí. Napr. pri havárii autobusu, ktorá predstavuje jednu škodovú udalosť, utrpí škodu päť poistených ľudí, a teda ide o päť poistných udalostí.

Telebanking - komunikácia klienta s bankou prebieha formou telefónneho spojenia. Ide o nonstop a bezplatný prístup po prihlásení sa cez identifikačný kód. Telefonický rozhovor môže prebiehať dvoma spôsobmi:

- komunikáciou s automatickým telefónnym hlasovým systémom,
- prostredníctvom komunikácie s telefónnym bankárom.

Cez automatickú hlasovú službu môžete: získať informácie o produktoch a aktuálnych zostatkoch na vašich bežných účtoch, vykonávať úhrady či zadávať trvalé platobné príkazy.

Na to, aby ste mohli túto službu využívať, musíte mať k dispozícii telefón s tónovou voľbou.

Termínovaný vklad – ide o vkladový účet, na ktorom je vopred stanovená doba uloženia peňažných prostriedkov, ktoré sa počas celej doby uloženia peňažných prostriedkov úročia úrokovou sadzbou, ktorá je spravidla výhodnejšia ako úroková sadzba na bežných účtoch.

Tolerančné obdobie - čas, kedy dlžník môže splatiť dlžnú sumu splatného úveru v plnej výške bez finančných poplatkov alebo splatiť poisťnú istinu bez pokuty.

Trestné stíhanie - trestné stíhanie korupcie vykonávajú výlučne orgány činné v trestnom konaní (policajť a prokurátor) a súdy. Občania preto nemôžu podávať priamo na páchateľov obžalobu, ale môžu polícii a prokuratúre oznamovať svoje podozrenia na spáchanie niektorého z trestných činov korupcie. Občan tak môže urobiť ústnou alebo písomnou formou na ktoromkoľvek útvare polície alebo na prokuratúre.

Trvalý platobný príkaz - sa používa pri pravidelných (obvykle mesačných) úhradách, pri ktorých je vopred známa uhrádzaná suma. Majiteľ účtu, pri vytvorení trvalého platobného príkazu, stanoví číslo účtu prijímateľa, výšku sumy, čas platnosti príkazu, periodicitu uhrádzania a dátum splatnosti.

Účastník súkromného poistenia - zmluvné strany, t. j. poisťovateľ a poisťník a ďalej poistený (osoba, ktorá je uvedená v poisťnej zmluve, a ktorá má právo na poisťné plnenie) a každá ďalšia osoba, ktorej zo súkromného poistenia vzniklo právo alebo povinnosť (napr. poškodený, ktorému vzniklo právo na poisťné plnenie).

Úplatok – vec alebo iné plnenie majetkovej či nemajetkovej povahy, na ktoré nie je právny nárok (§ 131 ods. 3 Trestného zákona). Úplatok musí byť prijatý, žiadaný, sľúbený alebo poskytnutý v súvislosti s niektorým konkrétnym činom, ktorý patrí medzi trestné činy korupcie. Za úplatok sa očakáva konanie porušujúce právne povinnosti konajúceho subjektu. Úplatkom nie je plnenie (na ktoré nie je inak právny nárok), za ktoré sa neočakáva konanie spočívajúce v porušovaní právnych povinností.

Úrok - je cena peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie. Pri vkladoch je to suma, ktorú platí banka klientovi, pri úveroch je to suma, ktorú platí klient banke. Je to tiež suma, ktorú finančné inštitúcie, štát alebo korporácie platia za používanie peňazí investora.

Úroková sadzba - je cena peňazí (úverov a vkladov) vyjadrená v percentách, daná ako pomer úroku a vkladu.

Úrok z omeškania - je suma, ktorú musí dlžník uhradiť banke v prípade omeškania splátky úveru. Spôsob výpočtu a výška úrokovej sadzby je stanovená v zmluve a vo všeobecných obchodných podmienkach.

Úver - je produkt, pri ktorom banka poskytne na isté, vopred stanovené obdobie, určenú sumu peňazí a klient sa zaviazá poskytnuté prostriedky vrátiť a zaplatiť úrok.

Úverové skóre - štatistická miera bonity žiadateľa o úver, ktorá predstavuje pravdepodobnosť splatenia úveru. Ide o číselné vyjadrenie rizikového profilu klienta na základe určitých kritérií ako napr. vzdelanie, mesačný príjem, mesačné náklady, počet detí, typ bývania a pod.

Úverový register - spravuje informácie o úveroch, o povolenom prečerpaní na účte, vydaných kreditných kartách, podaných žiadostiach o úver klientov v bankách. Každý klient má právo dozvedieť sa, aké informácie o ňom úverový register vedie. Tieto informácie bývajú spoplatnené. Informácie z úverového registra výrazne znižujú náklady, spojené s hodnotením schopnosti klienta splácať úver.

Úveru schopný, bonitný - predpoklad, že konkrétny dlžník má dostatočný majetok, aktíva a/alebo inklináciu splácať pôžičku.

Úžerník - osoba, ktorá požičiava peniaze za neprimerané úroky.

Valuta - je cudzia mena v hotovostnej podobe. Valutový kurz je výmenný pomer dvoch mien, v prípade hotovostných operácií – napr. pri zámene peňažných prostriedkov v banke alebo zmenárni.

Variabilná úroková sadzba - je pri úveroch úroková sadzba, ktorej výška sa počas trvania úveru mení v závislosti od trhových podmienok. Najčastejšie sa variabilná úroková sadzba prispôbuje zmenám základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky a sadzbám, za ktoré si banky požičiavajú medzi sebou (EURIBOR).

Variabilný symbol - je maximálne 10-miestne číslo, ktoré je spolu s konštantným symbolom, číslom účtu platiteľa a príjemcu, sumou, menou a dátumom splatnosti, súčasťou prevodného príkazu. Vyplnenie variabilného symbolu nie je povinné. Slúži na identifikáciu platby medzi klientmi banky.

Verejný činiteľ - (§ 128 ods. 1 Trestného zákona) je v zmysle tohto zákona prezident Slovenskej republiky, poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, poslanec Európskeho parlamentu, člen vlády, sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky, sudca, prokurátor alebo iná osoba zastávajúca funkciu v orgáne verejnej moci, príslušník ozbrojených síl, osoba v služobnom pomere, starosta, predseda vyššieho územného celku, poslanec orgánu územnej samosprávy, štátny zamestnanec alebo zamestnanec orgánu štátnej správy, územnej samosprávy alebo iného štátneho orgánu, osoba, ktorá vykonáva pôsobnosť v rámci právnickej osoby, ktorej zákon zveruje právomoc rozhodovať v oblasti verejnej správy, notár, súdny exekútor, člen lesnej stráže, vodnej stráže, rybárskej stráže, poľovníckej stráže, stráže prírody alebo osoba, ktorá má oprávnenie člena stráže prírody, ak sa podieľa na plnení úloh spoločnosti a štátu a používa pritom právomoc, ktorá mu bola v rámci zodpovednosti za plnenie týchto úloh zverená.

Veriteľ - je jedna zo zmluvných strán úverového vzťahu, väčšinou banka, ktorá poskytla klientovi – dlžníkovi na stanovenú dobu peňažné prostriedky.

Vinkulácia - je blokácia peňazí na účte klienta, v prospech banky alebo iného subjektu.

Vklad - sú peniaze, vložené na účet klienta.

Vkladná knižka - je základný vkladový produkt bánk. Ide o formu cenného papiera, ktorý potvrdzuje, že banka prijala od majiteľa peniaze (vklad). Vkladná knižka môže byť vedená v domácej aj v zahraničnej mene.

Vlastné imanie - je dlhodobý vlastný zdroj krytia majetku, ktorého najdôležitejšou súčasťou je základné imanie. Základné imanie je všetko to, čo do podniku (firmy) vložili zakladatelia.

Volebná korupcia - (§ 336a Trestného zákona) je založená na ponúknutí alebo sľúbení úplatku (priamo alebo cez sprostredkovateľa) tomu, kto má právo voliť, zúčastniť sa na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky, ako aj na žiadaní, prijatí alebo príslubu úplatku osobou (priamo alebo cez sprostredkovateľa), ktorá má právo voliť, zúčastniť sa na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky, aby volil alebo hlasoval určitým spôsobom; nevolil alebo nehlasoval určitým spôsobom; nevolil alebo nehlasoval vôbec alebo sa nezúčastnil volieb, na referende alebo na ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky.

Výdavky - v domácnosti sú to platby za tovary a služby vrátane stálych výdavkov a premenných nákladov. V podnikaní ide o úbytok peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov, ktoré súvisia s nákupom dlhodobého a krátkodobého majetku a služieb, potrebných na podnikateľskú činnosť.

Výkaz hotovostných tokov - prehľad príjmov a platieb za dané obdobie; pomáha pri zostavovaní rozpočtu; tiež známy pod názvom výkaz príjmov a výdavkov.

Výluky z poistenia - udalosti, riziká alebo predmety, na ktoré sa dohodnuté poistenie nevzťahuje. Sú dôležitou súčasťou poisťovacích podmienok.

Výpovedná lehota - pri vkladoch je doba, počas ktorej vkladateľ nemôže disponovať peniazmi bez toho, aby stratil časť úroku alebo zaplatil poplatok za predčasný výber.

Výška úplatku - hodnota veci alebo plnenia majetkovej povahy vyjadriteľná v peniazoch nie je z hľadiska naplnenia znakov základnej skutkovej podstaty trestného činu rozhodujúca. Už len

samotný fakt, že niekto žiada, resp. prijme neoprávnenú výhodu za výkon svojich povinností, je porušením povinnosti.

WAP banking - komunikácia klienta s bankou prebieha prostredníctvom mobilného telefónu vybaveného technológiou WAP (Wireless Application Protocol), jedná sa o podobnú funkciu ako internet banking. Pomocou mobilného telefónu a prehliadača sa dostanete na zabezpečené WAP stránky banky. Po zadaní autorizačného kľúča môžete zadávať rôzne príkazy.

Zabezpečenie úveru - v prípadoch, keď bonita klienta nie je postačujúca, alebo to stanovuje zákon (napríklad v prípade hypotekárnych úverov), banka podmieňuje poskytnutie úveru jeho zabezpečením. Najčastejšie ide o zabezpečenie záložným právom na nehnuteľnosť, hnutelným majetkom (auto) alebo ručiteľom.

Zábezpeka - majetok, ktorý sa dlžník zaviazal odovzdať veriteľovi v prípade nesplácania.

Základná úroková sadzba - sadzba Európskej centrálnej banky, ktorú Európska centrálna banka stanovuje a zverejňuje pre hlavné refinančné obchody, vykonávané Eurosystemom v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. Od tejto sadzby sa odvíjajú všetky úrokové sadzby úverov a vkladov pre klientov.

Záložňa - právnická osoba alebo fyzická osoba, podnikateľ poskytujúci rýchle vysoko úročené pôžičky, zabezpečené osobným majetkom, ako napr. šperkami.

Zamestnanecký benefit - kompenzácia alebo odmena, ktorú zamestnanec dostane okrem mzdy.

Záruka - písomná záruka, vystavená výrobcom alebo distribútorom, ktorá uvádza podmienky, za akých je možné výrobok vrátiť, vymeniť alebo dostať zaň vrátené peniaze.

Záväzok - existujúca povinnosť fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorá sa dá spoľahlivo oceniť a v budúcnosti bude znamenať zníženie (úbytok) peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov.

Závet - právne záväzné vyjadrenie želaní osoby, týkajúce sa nakladania s jej majetkom po jej smrti.

Zberateľské predmety - fyzické objekty, umelecké diela, známky a starožitnosti, ktoré investor kupuje s nádejou, že sa časom zvýši ich hodnota.

Zisk - kladný rozdiel medzi celkovými výnosmi (príjmami) a celkovými nákladmi (výdavkami) podniku alebo investície.

Zložené úročenie - je najčastejšia forma úročenia, používaná v bankách. Napr. v prípade vkladových produktov sa úročí nielen vklad (istina), ale aj úroky z predchádzajúcich období.

Zmenka - je cenný papier, predstavuje bezpodmienečný záväzok zmenkového dlžníka zaplatiť majiteľovi zmenky v určitý deň a na určitom mieste určitú peňažnú čiastku. Zmenky z právneho hľadiska sú u nás upravené v Zmenkovom a šekovom zákone (zákon č. 191/950 Zb.), ktorý vychádza zo ženevských zmenkových a šekových dohôd.

Zmluva - právne záväzný akt medzi dvoma alebo viacerými zmluvnými stranami.

Zneužitie právomoci verejného činiteľa - (§ 326 Trestného zákona) je založené na úmysle verejného činiteľa (ako napr. prezident, poslanec, člen vlády, starosta, poslanec orgánu územnej samosprávy, atď.) zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech tým, že vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, prekročí svoju právomoc alebo nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo rozhodnutia súdu.

Zrážky zo mzdy - sumy, ktoré zamestnávateľ odpočíta zamestnancovi z čistej mzdy (napr. exekúcia alebo dobrovoľné splátky úverov).

Životná úroveň - celková úroveň komfortu jednotlivca, domácnosti, obyvateľstva, meraná množstvom tovarov a služieb, ktoré títo spotrebúvajú.

Životné minimum (pozri pojem **Sociálne minimum**).

Životné poistenie - samostatný druh poistenia, zahrňujúci poistenie pre prípad smrti, dožitia, poistenie vena, investičné poistenie, kapitálové poistenie. Delí sa na rezervotvorné, pri ktorom má poistený právo na odkupnú hodnotu v prípade skoršieho zániku, a na rizikové, pri ktorom sa odkupná hodnota netvorí.